Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

LODZER FOLKSBLAT פרייז 20 גראשען

הײַנט 8 זײַטען.

לאָדזער פאָלקסבלאַט

אונפּאַרטייאישע פּאָליטיש-נעזעלשאַפטלעכע טאָג-צייטונג

№ 273 | Łódź, Poniedziałek 25 listopada 1929 r. | זונטיק יאָהרגאַנג | לאָדז מאָנטאָג, כּב מרחשון תר״צ | № 273

Adres Redakcji i Administracji Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71 | אדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּיאָטרקאָווער 21, טעל. 224-71

געשטאָרבען קלעמאַנסאָ.

היינט פאַרלעזונג פון מיני. סקלאַדקאָווסקי אין לאָדז

(—) היינט קומט קיין לאָדז דער אינערן־מי־נִיסטער נעגעראַל סלאַוואי־סקלאַדקאָווסקי. דער מי־נִיסטער וועט דריי פערטעל אויף 7 האַלטען אין פּלאַהאַרמאָניע־זאַל א פאַרלעזונג „די שעפערישע טעטיגקייט פון די זעלבסטפערוואַלטונגען אינ׳ם היינ־טיגען פּוילען״.

די פאַרלעזונג ווערט אָרגאַניזירט דורך דער לינגע פאַר דער גרויסמעכטיגער ענטוויקלונג פון פּוילען. ווי אַלע פאַרלעזונגען וואָס ווערען איצט אין פערשראָרענע שטעדט געהאַלטען דורך די מיניסטאַ־רען ווערט די פאַרלעזונג פון נעגן. סקלאַדקאָווסקי ערוואַרט מיט גרויס שפּאַנונג. צו דער פאַרלעזונג זענען איינגעלאַדען פערטרעטער פון די לאָדזער פּאַ־לִיטישע, געזעלשאַפטלעכע און ווירטשאַפטלעכע אָר־גאַניזאַציעס, פּרעסע און אַנגעזעהענע פּערזענליכ־קייטען.

יודישע לעגיאָנערען אין אַמעריקאַ

פּראָטעסטירען געגען ד״ר מאַגנעס

ניו־יאָרק, 24 (י.ט.א. טעלעגראַפיש)

דאָס איז פאָרגעקומען אַן אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון די געוועזענע מיטגלידער פון יודישען לעגיאָן. ס׳איז באַשלאָסען געוואָרען אַרויסצושיקען אַ פּראָ־טעסט־רעזאָלוציע צו ד״ר מאַגנעס קיין ירושלים. אין דער רעזאָלוציע ווערט געזאָגט צוו. אַנד.

די מיטגלידער פון יודישען לעגיאָן פאַראור־טיילען אייער טאַקטלאָזע און פערפּטערישע האַנד־לונג אין ארץ-ישראל. אַלס אַ געפעהרליכע פּראָ־פאַגאַנדע, דורך וועלכע עס ווערען פּערעטען די יודישע אידעאַלען פון גאַנצען גלות. די דאָזיגע שטעלונג איז אַ געפעהרליכע פאַר דער עקזיס־טענץ פון דער אוניווערזיטעט אין ירושלים.

צום סוף ווערט אין דער רעזאָלוציע געפאָ־דערט די רעזיגנאַציע פון ד״ר מאַגנעס.

גרויסע בעראַטונג

וועגען אויסבעסערן די קראַנקן-קאַסעס

וואַרשאַ, 24. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). אין דער אָנוועזענהייט פון אַ רייה מיניסטאָרען, פּראָפעסאָרען און דאָקטוירים האָט זיך היינט אָנגעהויבען אין שטאַט־ראַט אַ בעראַ־טונג וועגען אויסבעסערען די אַרבייט פון די קראַנקען־קאַסעס. די בעראַטונג וועט דויערן 2 טעג.

העכער 100 ציוניסטען

אַרעסטירט אין רוסלאַנד

מאָסקווע, 24. (יט״א טעלעגראַפיש).

דאָ האָבען זיך אָנגעהויבען מאַסען־אַרעסטען צווישען די ציוניסטען. ביז איצט זענען אַרעסטירט געוואָרען אַבער הונדערט מאַן.

גאַנץ פראַנקרייך אין טרויער

צוליב׳ן טויט פון קלעמאַנסאָ

פּאַריז, 24 (ספּ. טעל.) זשאָרזש קלעמאַנסאָ איז געשטאָרבען היינט 1 אַ זייגער מיט 45 מינוט נאָך האַלבער נאַכט. קלעמאַנסאָ איז געשטאָרבען רוהיג. נעבען איהם האָבען זיך געפונען זיינע קינדער, אייניקלעך און די הויזוירגערשאַפט.

3 ביינאַכט איז אין דער וואוינונג פון פערשטאָרבענעם גי־קומען דער פּרעמיער טאַרדיע. ער האָט ערקלערט, אַז צוליב׳ן טויט פון גרויסען מלוכה־מאַן וועט ער זיך אין זונטאָג׳דיגען טאָג נישט בעטייליגען אין קיין שום פייערליכקייט.

די רעגירונג האָט תיכף נאָכ׳ן טויט פון קלעמאַנסאָ ערקלערט אַ נאַציאָנאַלען טרויער. די פאָהנען אויף אַלע מלוכה־געביידעס זענען אַראָפּגעלאָזט געוואָרען אויף אַ האַלבען מאַסט.

אין הסכם מיט׳ן לעצטען ווילען פון פערשטאָרבענעם, וואָס איז דייטליך אויסגעדריקט גע־וואָרען אין זיין טעסטאַמענט, וועט ער בעגראָבען ווערען אין זיין געבורטס־אָרט אין וואַנדעי. די לויה וועט פאָרקומען מיט זער פּולער איינפאַכקייט און בעשיידענקייט, אָהן קיין שום אָפיציעלע צערעמאָניעס.

רעכענענדיג זיך מיט׳ן לעצטען ווילען פון פערשטאָרבענעם, וועט דער טרויער בלויז אויף דעם אופן אויסגעדריקט ווערען, וואָס אין פּאַרלאַמענט און סענאַט וועלען פאָרקומען טרויער־זיצונגען, געווידמעט דעם פערשטאָרבענעם. נאָך די רעדעס פון די פּרעזידענטען פון פּאַרלאַמענט און סענאַט וועלען די זיצונגען געשלאָסען ווערען.

פּאַריז, 24 (ספּ. טעל.) דאָס גאַנצע לאַנד געפינט זיך אין טרויער צוליב׳ן טויט פון קלעמאַנסאָ. אַלע בלעטער זענען פול מיט די ידיעות וועגען די לעצטע מינוטען פון קלעמאַנסאָ׳ן און מיט אַרטיקלען וועגען זיין לעבען און בעדייטונג.

עס קומען אָן אָהן אַ שיער בייליי־דעפעשען פון אַלע עקען וועלט. דער פוילישער אויסערן־מיניסטער זאַלעסקי האָט צוגעשיקט אַ קאָנדאָלענץ־דעפּעשע צו בריאַנ׳ען.

דער קערפּער פון פערשטאָרבענעם איז היינט אין אַנ׳אויטאָ אָפּגעפיהרט געוואָרען קיין וואַנדעי וואו מאָרגען (הייגט, מאָנטאָג) וועט פאָרקומען די לויה.

אַטענטאַט אויפן געג.-פּראָקוראָר פון א״י

יונגער אַראַבער שיסט אויף נאָרמאַן בענטוויטש

ירושלים, 24. (יט״א טעלעגראַפיש).

נאָהענט פון דעם רעגירונגס־הויז האָט אַ יונגער אַראַבער געשאָסען אויפן גענעראַל־פּראָקו־ראָר פון דער א״י־רעגירונג נאָרמאַן בענטוויטש (אַ יוד) און איהם פערוואונדעט אין פוס. וואָס פּראָקו־ראָר זיך אַרויסגעשטעלט אין דער אַנפאַלער אַנאַנגע־שטעלטער פונעם רעגירונגס־הויז.

ירושלים, 24. (יט״א טעלעגראַפיש).

לויט אַ קאָמוניקאַט פון דער רעגירונג האָט דער אַראַבער געשאָסען אויף בענטוויטשן 3 מאָל, די וואונד איז נישט קיין ערנסטע. בענטוויטשען האָבען בעזוכט פיל פאַרשטעהער פון דער רעגי־רונג, דערונטער דער שטעלפערטרעטער פון נציב העליון לוק.

לויט ווי ס׳בעהויפּטעט דער הויפּט־קאָמענדאַנט פון דער פּאָליציי, איז דער אַטענטעטער דערוועל־בער, וואָס האָט געשאָסען דעם דאָקטאָר טיכאָוו. די שפּורען פון אַנפאַל פיהרען צו אַ געהיימער טעראָריסטישער אָרגאַניזאַציע.

ירושלים, 24. (יט״א טעלעגראַפיש).

דער פּאָסט־בעאַמטער, וועלכער האָט געוועזען אַרעסטירט אונטערן פערדאַכט אַז ער האָט געשאָ־סען אויפן דאָקטאָר טיכאָוו, האָט בעפעהלט געוואָרען.

דער אַראַבישער גענעראַל-שטרייק אין ארץ-ישראל

ירושלים, 24. (יט״א טעלעגראַפיש).

דער אַלגעמיינער שטרייק האָט היינט ווייטער געדויערט. אַבער נישט קוקענדיג דערויף האָבען זיך אַהן שווערינקיידען אַרויסגעוועצט פון שיף אין פאַרט יפו 400 אָנגעקומענע יודישע עמיגראַנטען, צווישען וועלכע עס נעפינען זיך אַ גרויסע צאָהל חלוצים.

עטלעכע אַראַבישע באַיקאָט־אַגיטאַטאָרען זענען בעפאַלען אַ פּאָליציאַנט, וועלכער האָט נישט געלאָזט אַנטיירען געגען די יודען.

קאַמף געגען דער יודישער רעליגיע אין רוסלאַנד

53 שוהלען און בתי-מדרשים פער-וואַנדעלט אין קלובען

מאָסקווע, (יט״א) די יעוסעקען וועגען פאַרט זייער קאַמף געגען דער יודישער רעליגיע. די יודישע קאָמוניסטישע צייטונג „אָקטיאַבּר״ דרוקט איבער פון דער אַנטי־רעליגיעזער צייטונג אין רי־כיש „בעזבאָזשניק״ אַנ׳אַרטיקעל אונטער׳ן קעפּעל „רבנים — האַנד ביי האַנד מיט צאַרישע פּאַנראַמ־טשיקעס״.

ווי די צייטונגען טיילען מיט, זענען אין אַ ביית ערטער ווידער אַמאָל פערמאַכט געוואָרען אַ סך בתי־מדרשים און איבערגעגעבען פאַר קלובען. אין דער וויטעבסק אופן האָט דער סאָוויעט „ערפילט דעם איינהייטליכען וואונש פון דער יודישער בעפעלקערונג״ און נעשלאָסען די שוהל, וועלכע איז איבערגעגעבען געוואָרען אין קאָמונאַלען וואוינונגס־פאָנד. אין מיעל־קי־לוקי האָט דער „וויצ״ פערמאַכט די שוהל און איבערגעגעבען זי פאַר אַ קלוב לויט דעם וואונש פון צוויי טויזענד יודישע אַרבייטענדע.

דער „עמעס״ און „שטערן״ שרייבען אַז די לעצטע צייט זענען אין אַ רייה שטעטלעך פעה־וואַנדעלט געוואָרען אין קלובען 53 שוהלען אַז בתי־מדרשים. אין באַבּרויסק איז פאָרגעקומען אַ משפּט איבער דעם געוועזענעם גבאי פון בית־המדרש „הבי הלל״, שמערל ליפשיץ. דער גבאי איז באַשולדיגט געוואָרען אַז ער האָט גערונגען כולנאַנעס, וועלכע האָבען געבראַכען שויבען אין דעם האַנדווערקער־קלוב, וועלכער נעפינט זיך איצט אין דעם בית־המדרש. דאָס גערעכט האָט איהם פערמשפּט צו 250 רובעל שטראָף.

אין וויטעבסק שרייבט דער „אָקטיאַבּר״, האָ־בען די יודישע אַרבייטער בעקומען אַ בית־מדרש און איינגעאָרדענט האַרטען אַ קלוב. די בעזוכער פון דעם קלוב האָבען איצט פיל צרות. מען שיט אויף זיי זאַמד, מען וואַרפט שטיינער אין די פענ־סטער, מען פערשמירט מיט קאַלך די שלעסער און די טירען. אין דעם געהמען אַנטייל נישט נאָר יודען, נאָר אויך נישט־יודען.

נייע גראַנדיעזע בוי-אַרבייטען

ווערען אונטערגענומען אין אַמעריקאַ

ניו־יאָרק, 24. (ספּ. טעל.) די פּרעזידענ־טען פון די אַמעריקאַנער באַהנען וועלכע האַלטען איצט אויף אַ קאָנפערענץ אין טשיקאַגאָ, האָבען מיטגעטיילט הובערן, אַז זיי האָבען באַשלאָסען צו באַשטימען פון די בוי־רעפאָראַציע־פאָנדען 673 מיל־יאָן דאָלאַר אויף בוי־צוועקען. אין אַ חוץ די אַנ־דערטהאַלבען מיליאָן טאָן שטאָל, וואָס זיי האָבען שוין באַשטעלט וועלען זיי באַשטעלען נאָך אַ מיל־יאָן טאָן.

ווייטער באַשטעטיגט זיך די יידיעה, אַז אויף אַ קאָנפערענץ פון הובערן מיט די פאָרשטעהער פון דער בוי־אינדוסטרי איז באַשלאָסען געוואָרען אויסצוגעבען 2 מיליאַרד 200 מיליאָן דאָלאַר אויף בויען שאָסען.

אַנקעטע צווישען אַראַבער,

וואָס האָבען פערקויפט יודען ערד

ירושלים, (י.ט.א.) די אַראַבישע עקזעקוטיווע פיהרט איצט אַדורך אַנ׳אַנקעטע אין אַלע אַראַבישע דערפער, וואו די אַראַבער האָבען לעצטענס פער־קויפט יודען ערד. די אַנקעטע ענטהאַלט פראַגען וועגען טערמין פון פערקויף, די צאָהל משפּחות, וואָס האָבען געלעבט אויף די פערקויפטע ערד־שטעהים און צי עס זענען פאָרגעקומען צוזאַמענ־שטויסען צווישען אַראַבער און יודען ביים איבער־גיבען דאָס לאַנד.

די ענטפערן אויף די פראַגען דאַרפען צוגע־שטעלט ווערען אין משך פון אַ וואָך צייט.

נייע גראַנדיעזע בוי-אַרבייטען

ווערען אונטערגענומען אין אַמעריקאַ

ניו־יאָרק, 24. (ספּ. טעל.) די פּרעזידענ־טען פון די אַמעריקאַנער באַהנען וועלכע האַלטען איצט אויף אַ קאָנפערענץ אין טשיקאַגאָ, האָבען מיטגעטיילט הובערן, אַז זיי האָבען באַשלאָסען צו באַשטימען פון די בוי־רעפאָראַציע־פאָנדען 673 מיל־יאָן דאָלאַר אויף בוי־צוועקען. אין אַ חוץ די אַנ־דערטהאַלבען מיליאָן טאָן שטאָל, וואָס זיי האָבען שוין באַשטעלט וועלען זיי באַשטעלען נאָך אַ מיל־יאָן טאָן.

ווייטער באַשטעטיגט זיך די יידיעה, אַז אויף אַ קאָנפערענץ פון הובערן מיט די פאָרשטעהער פון דער בוי־אינדוסטרי איז באַשלאָסען געוואָרען אויסצוגעבען 2 מיליאַרד 200 מיליאָן דאָלאַר אויף בויען שאָסען.

דעם טיפסטען בייליי דריקען מיר אויס אונזער פריינד און חבר **מ. מ. זילבערבערג**, צוליב׳ן טויט פון זיין

פאָטער נ״ע

גוטשא אין מאיר לייזער רייך. 1887

מיר דריקען אויס אונזער מיטגעפיהל אונזער מיטגליד

ברוך איצקאָוויטש, צוליב דעם טויט פון זיין

מוטער נ. ע.

די פערוואַלטונג פון שטעפּער־מייסטער־פעראיין

אַנ׳אַלאַרם — צו אַלע לאָדזער שניידער-מייסטער מענער און דאַמען-בעשטעלט, מיטגלידער און נישט מיטגלידער.

היינט, מאָנטאָג, דעם 25-טען נאָוועמבער ד. י., 8 אין אָוועגד קומט פאָר אין לאָקאַל פון שניידער-מייסטער-צעך, פּיעטריקאָווער 20

אַ אויסערגעוועהנלעכע פערזאַמלונג.

געווידמעט דער פראַגע פון אונזער עקזיסטענץ, אין צוזאַמענהאַנג מיט די פאָרשטעהענדע עקזאַמענס פון די האַנדווערקער-קאַמער, מיט דער בעטייליגונג פון וויצע-פּרעזידענט פון האַנדוו רקער-קאַמער ה׳ ב. קאַזשימיערסקי א. אַנד.

בעמ.: מיר וועלען שפּעטער נישט טראָגען די פּראָנטוואָרטליכקייט פאַר די פאָלגען פון פערלירען אייער עקזיסטענץ. דעריבער מוזט איהר אַלע ווי איינער זיך שטעלען צו דער היינטיגער פערזאַמלונג.

די פערוואַלטונג

פון שניידער-צעך אין לאָדז, פּיעטריקאָווער 20

„דער סיים איז נישט דאס פאלק"

אונזער לאזונג איז אַ שטארקע מאכט, אָבער דאס בעדייט נישט אבסאָלוטיזם.— מיר וועלען נישט איינגעהן אויף קיין שום האַנדעל ביים ענדערן די קאָנסטיטוציע

רעדע פון יוסטיץ-מיניסטער צאר אין קראקא

קראָקאָ, 24 טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט). היינט האָט דער יוסטיץ-מיניסטער צאר געהאַלטען אין קראָקאָווער אַלטען טעאַטער אַ פאָרלעזונג א. ד. ט.

„די קאָנסטיטוציע פון 17-טען מערץ 1921 און די ווירקליכקייט"

דאָס איז איינע פון די ציקל פאָרלעזונגען, וועלכע די מיניסטאָרן האַלטען איצט אין פערשידענע שטעט אין צוזאַמענהאַנג מיט די פאָרשטעהענדע ענדערונגען פון דער פוילישער קאָנסטיטוציע. דער מיניסטער האָט געזאָגט:

דעם 17-טען מערץ 1921 איז דורכ'ן געזעץ געבערישען סיים אָנגענומען געוואָרען די איצטיגע קאָנסטיטוציע.

די ידיעה וועגען דעם האָט זיך מיט אַ פרעהליכען עכאָ פונאַנדערגעטראָגען איבער'ן גאַנצען לאַנד, וועלכעס האָט ערוואַרט אַ מעכטיגע ענטוויקלונג אויפ'ן יסוד פון דער אָנגענומענער קאָנסטיטוציע. צי וועט אָבער די דאָזיגע קאָנסטיטוציע מעגליך מאַכען צו בעפרידיגען די אינטערעסען פון לאַנד? צי וועט זי קענען זיכערען די געאָגראַפישע און פאָליטישע לאַגע פון לאַנד? צי איז זי צוגעפּאַסט צו דעם כאַראַקטער פון פוילישען פאָלק, אויף דעם אַלעם האָט געדאַרפט געבען אַנ'ענטפער די צוקונפט.

אָבער שוין ביים אָננעהמען דעם קאָנסטיטוציע-אַקט האָבען זיך געהערט

קרימישע שטימען.

דעפ. ניעדזשאַלקאָווסקי האָט פאָרגעלעזען אַ דעקלאַראַציע, אַז פאַר די פ. פ. ס. איז די קאָנסטיטוציע נישט געגונגענד און זי וועט ווייטער קעמפען פאַר די נישט בעריקזיכטיגטע פאַסטולאַטען; דעפ. וואַשניצקי פון „וויזוואָלעניע" האָט ערקלערט, אַז דאָס פאָלק האָט נישט בעקומען קיין רעכט צו וועהלען דירעקט איהר פרעזידענט, די זעלבסטפערוואַלטונגען האָבען וועניג רעכט און זיין קליב האָט געדאַרפט שטימען געגען דער קאָנסטיטוציע. דאָסזעלבע דעפ. פיכנא פון נ. פ. ר.

דעפ. דובאַנאָוויטש, דער הויפּט-רעפערענט פון דער קאָנסטיטוציע האָט ערקלערט, אַז די קאָנסטיטוציע האָט געגעבען דעם מינימום, וואָס דער מלוכה איז נויטיג. זאָל אָבער די קאָנסטיטוציע נישט זיין צוגעפּאַסט פאַר'ן פאָלק, וועט דער היינטיגער טאָג בלייבען נישט קיין יום-טוב, נאָר אַ טרויער-טאָג.

קיינעם האָט נישט בעפרידיגט

די קינסטליכע שטערונג פאַר דער ווייטערדיגער דעמאָקראַטישער ענטוויקלונג פון פוילען.

די קאָנסטיטוציע פון 17 מערץ 1921 איז אַריין אין קראַפט ערשט נאָך די וואַהלען פון צוויי-טען סיים און ערשט נאָכדעם, ווי דעם 28 נאָוועמבער 1922 איז אויסגעוועהלט געוואָרען דער ערשטער מלוכה-פּרעזידענט, דער ערמאָרדערטער גאַבריעל נאַרוטאָוויטש.

די קאָנסטיטוציע האָט אַ מאַטעריעלען און אַ פאָרמעלען זין.

דער קאָנסטיטוציע-אַקט איז נאָר אַ סקעלעט

וועלכען דאָס לעבען גיט ערשט פלייש און מאַכט איהם מעגליך אַ דויערהאַפטע עקזיסטענץ. אין דער קאָנסטיטוציע פון אַ מלוכה קען נישט אָנגעווענדעט ווערען דאָס רעכט ביז יעדען אות. די קאָנסטיטוציע פון 17 מערץ דעקט זיך נישט מיט דער בעדערפניש פון דער מלוכה.

נאָך בעת די קאָנסטיטוציע-דעבאַטען האָט דעפ. נעדזשאַלקאָווסקי, ווענדענדיג זיך צו די ענדעקעס געזאָגט:

פאַר די דאָזיגע הערען האַנדעלט זיך וועגען רעכט, וועגען אַנ'אות. פאַר אונז איז די קאָנסטיטוציע אַ ראַהם, אין וועלכער דאָס לעבען דאַרף אַריינגעגען אַנ'אינהאַלט. אָבער אונזער לעבען האָט זיך נישט אַריינגעפּאַסט אין די ראַהמען פון דער אָנגענומענער קאָנסטיטוציע.

דאָס אָפּעל פון אויג

אין דער אָנגענומענער קאָנסטיטוציע האָט געזאָלט זיין — די פאַרלאַמענטאַרע רעגירונגען. אָבער אַלע רעגירונגען פון פאַר מאַי 1926 זענען נישט געווען קיין פאַרלאַמענטאַרישע. דער פאַרטיי-סיים איז נישט געווען בכח צו שאַפען אַזאַ רעגירונג. דאָס לעבען האָט אויסגעשטראָכען פיל אַרטיקלען פון דער קאָנסטיטוציע. צו דעם האָבען געבראַכט די בעדינגונגען פון דער פוילישער ווירקליכקייט. די רעגירונג איז איצט נישט קיין זעלבסטשטענדיגער רעגירונגס-פאַקטאָר, נאָר דער אויספיהרער פון פאַרלאַמענטס-ווילען. אַזאַ סיסטעם פערזיכערט נישט קיין סטאַבילע רעגירונגס-לייטונג, נישט נאָר אין פּאָליטישען זין, נאָר אויך נישט אין ווירטשאַפטליכען זין.

די דורכשניטליכע צייט פון יעדער רעגירונג פון פאַר מאַי 1926 האָט געדויערט

5 און אַ האַלבען חודש.

צי איז מעגליך אין אַזאַ קורצער צייט זיך צו בעקענען מיט'ן איבערגענומענעם רעסאָרט. ווער שמועסט שוין פון אַדורכפיהרען אַנ'אַנגעצייכענטען פּלאַן? צו פאַרלאַמענטאַרע רעגירונגען דאַרף מען האָבען אַ שטענדיגע פאַרלאַמענטס-מעהרהייט. דאָס איז מעגליך אין ענגלאַנד, וואו די בעדינגונגען זענען גאַנץ אַנדערע. ביי אונז האָבען בעת די וואַהלען צום איצטיגען סיים פּגורירט 35 ליסטעס. ביי אַזאַ לאַגע איז

אונמעגליך צו שאַפען אַ שטענדיגע מעהרהייט.

ביז מאַי 1926 זענען געווען 14 רעגירונגען, וועלכע האָבען נאָר אַריינגעבראַכט אַנ'אַנאַרכיע און דעזאָריענטאַציע. ס'איז נישט מעגליך קיין אינערליכע קאָנסאָלידאַציע בעת מיר האָבען נאָך ביי זיך די

נאַציאָנאַלע מינדערהייטען,

וועלכע נישט אַלע זענען דעצידירט בונגע דער מלוכה.

מיניסטער צאַר געהט דאַן איבער צו דער קריטיק פון דער איצטיגער קאָנסטיטוציע. ער פערראַפּט זיך אויף די ווערק פון פראָפ. יאַוואָרסקי, פראָפ. ראַזטוואָראָווסקי, בוקאָוויעצקי, ווראַבלעווסקי און אַנדערע. דער פעהלער בעשטעהט דערין, וואָס די דעפּוטאַטען האָבען אידענטיפיצירט דאָס וואָרט „פאָלק" מיט'ן וואָרט „סיים". אָבער

סיים איז בשום אופן נישט פאָלק.

דער קריזיס פון פאַרלאַמענטאַריזם איז נישט נאָר אין פּוילען, נאָר אין גאַנץ מערב-אייראָפּאַ. אין פראַנקרייך זאָגען זיך אַרויס די גרעסטע געלערנטע, יוריסטען, שרייבער, זשורנאַליסטען אז"וו געגען דעם איצטיגען פאַרלאַמענט-סיסטעם.

אפילו דעם וועלט-פאַרלאַמענט — די פאַרלאַמענטאַרישע אויגע האָט זיך אַרויסגעזאָגט פאַר פאַרלאַמענט-ענדערונגען און קודם-כל פאַר פערשטאַרקען און סטאַבילזירען די אויספיהרונגס-מאַכט. אַזאַ אויסאַריטעט ווי דער גענ. מינ. טונוס האָט אויך וועגען דעם ענין אַריינגעטראָגען פאַרשלאָגען אין דער פאַרלאַמענטאַרישער אויגע. די נייעסטע קאָנסטיטוציעס זעהען דאָס אויך פאַר.

די פּוילישע ווירקליכקייט

שאַצט נישט בעסער אָפּ די קאָנסטיטוציע. אונז, וועלכע האָבען געגוי אָבסערווירט די בעציהונגען פאַר מאַי 1926, האָט געעקעלט פון דעם הינטער-קוליסען-האַנדעל.

אפילו דער מעכטיגער סיים האָט זיך אַליין אַבדיקירט, געבענדיג גראַבסקי'ן אין יאַנואַר 1924 ברייטערע פולמאַכטען פאַר דער וואַלוטאַ-רעפאָרם און פאַר אויסבעטערען די מלוכה פינאַנצען.

דעם 2. אויגוסט 1926 האָט דער סיים אַליין אָנגענומען אַ נאָוועלע צו דער קאָנסטיטוציע וועגען פערבייטערען די רעכט פון מלוכה-פּרעזידענט. דאָס איז געווען דער ערשטער עטאַפּ אין קאַמף פאַר אויסבעסערען די קאָנסטיטוציע.

איצט קומען די ווייטערדיגע שריט.

אונזער לאזונג איז—אַ שטאַרקע מאַכט,

וועלכע זאָל קענען ערפאָלגרייך שיצען די מלוכה אין דראָהענדען מאָמענט. דער שווער-פּונקט פון דער אויספיהרונגס-מאַכט דאַרף אַרויפגעלעגט ווערען אויפ'ן מלוכה-פּרעזידענט אין דעמאָקראַטישע אין פאַרלאַמענטאַרע ראַהמען, די קריטיקער דערפון, וויסען, אַז אַ שטאַרקע האַנד הייסט נישט קיין אַבסאָלוטע. ס'איז דעמאָגאָגיע צו פערגלייכען דאָס מיט אַבסאָלוטיזם.

אַבסאָלוטיזם איז אַנ'איבערגעלעבטע זאַך, מיר ווילען נישט קיין רעוואָלוציע און נישט קיין אַטענטאַט אויף דער דעמאָקראַטיע

מיר ווילען נאָר אַ האַרמאָניע פון דעמאָקראַטיע מיט דער שטאַרקער מלוכה-אָרדנונג. נאָר אַ שטאַרקע אינערליך און אויסערליך פּוילען קען זיך אַקעגנשטעלען יעדען אומגליק.

די רעכטליכע פאָרם איז אַ צווייטראַנגיגער ענין, דעם ווילען צו די קאָנסטיטוציע-אויסבעסערונגען האָבען מיר רערפיהלט ביי דער געזעלשאַפט אַליין, אויף פערשידענע צוזאַמענפאַהרען און פון דעם מלוכה-אינסטינקט פון די מאַסען.

די רעגירונג איז דעצידירט די אויסבעסערונג פון דער קאָנסטיטוציע אַדורכצופיהרען.

נישט צו דעם האָבען מיר ערלעבט די פייהייט, נישט צו דעם האָט געבלוטיגט דער פּוילישער זעלנער צו געווינען די אונאָפּהענגיקייט, כדי זי ווידער צו פערלירן, נאָר דערפאַר, ווייל מיר האָבען זיך גאָרנישט געלערנט און גאָרנישט פערגעסען. פּוילען מוז בעקומען אַזאַ אָרדנונג, וועלכע זאָל זי אָפּהיטען פון אומגליקען און מפּלות.

מיר ווילען נישט איינגעהען אויף קיין שום האַנדעל

און געגען די, וועלכע ווילען זיין געגען אונז, ווילען מיר קעמפען מיט דער גאַנצער ענטשלאָסענהייט און ריקויכטסלאָזיגקייט. זאָל מען נישט ווערפען קיין זאַמד אין די אויגען, אַז מיר קעמפען וועגען דער מאַכט. מאַרשאַל פּילסודסקי האָט שוין די מאַכט, ווען ער וויל זי, מיר קעמפען וועגען אַ שטאַרקע אָרדנונג פאַר פּוילען. צו דעם קאַמף געהען מיר געגען דער איצטיגער אָרדנונג, וועלכע האָט אַזויפיל אומגליקען געבראַכט אויף פּוילען.

16 טויט-אורטיילען

אין פּראַצעס פון אַ רעליגיעזער סעקטע

מאָסקווע, 24 (ספּ. טעל.) פון וואַראָניעזש מעלדעט מען, אַז ס'האָט זיך פערענדיגט דער פּראָצעס פון דער סעקטע סיאַדאָראָווצעס. דער פּראָקוראָר האָט אין אַ 4-שעה'דיגער רעדע כאַראַקטערעזירט די מיטגלידער פון דער סעקטע אַלס געפעהרליכע קאָנטר-רעוואָלוציאָנערען און האָט פערלאַנגט פאַר 15 פון זיי טויט-שטראָף. אין אַוועג האָט מען פערעפענטליכט דעם אורטייל, לויט וועלכען 16 אָנגעקלאָגטע זענען פערמשפּט געוואָרען צום טויט, 3 אויף 10 יאָהר טורמע, 18 אויף פערשידענע אַנדערע טערמינען פורמע.

צוויי זעלבסטמאָרדען

פון צוויי אומבעקאַנטע

קעלץ, 24. (טעלעפאָניש). נעכטען איז אין קעלץ פאַרגעקומען 2 זעלבסטמאָרדען, אין האָטעל „פּאַלאַטאַ" האָט זיך דערשאָסען אַ מאַנספּערשוין פון אַנ'ערך דרייסיג יאָהר, וועלכער האָט ביי זיך קיין שום ראַקומענטען נישט געהאַט.

אין דערזעלבער צייט האָט זיך דערשאָסען אין בופעט פון דער צווייטער קלאַס אויפ'ן וואַקזאַל אַ צווייטער אונבעקאַנטער מאַנספּערזאָן, וועלכער האָט אויך קיין שום ראַקומענטען נישט געהאַט. ביידע זעלבסטמאָרדען שטעהען אין ענגען צוזאַמענהאַנג צווישען זיך.

דאָס יידישע פּראָבלעם מוז מען שטודירען

צו דעם געדאַנק קומט אויך דער „קוריער וואַרשאַווסקי

דער דאָקטאָר יורי פון מאָריוועריזיטעט יעזשי גליקסמאַן האָט פערעפענטליכט אַנ'אַרבייט געווידמעט „דער עקאָנאָמישער זייט פון דער יידענפראַגע אין פּוילען". דער מחבר שטיצט זיך אויף סטאַטיסטיש-וויסענשאַפטליכע ציפערען — און בעווייזט, אַז אין האַנדעל זענען יודען פאַרטרעטען מיט 23 מאָל מעהר ווי קריסטען, אין דער אינדוסטריע 5 מאָל מעהר. (אין פערהעלטניש צו זייער אַלגעמיינער צאָהל) אָבער די יודען זענען פערטרעטען נאָר אין דער קליין- און אויספערטיגונגס-אינדוסטריע. אויף 1000 קריסטען זענען נאָר 9 יודען בעשעפטיגט ביי ערד-אַרבייט. דער אויסוועג, אַז יודען זאָלען געהען צו ערד-אַרבייט, מיינט דער מחבר, האַלט נישט אויס קיין קריטיק, ווייל דער פּראָצעס איז גרעסער אַ פערקעהרטער. פון דאָרף געהט מען אין שטאָט, אָבער נישט פון שטאָט אין דאָרף. די עמיגראַציע קען נישט אָנגעווענדעט ווערען, ווייל די וועלט ווערט וואָס ווייטער אַלץ פעסטער פערמאַכט פאַר עמיגראַנטען. פּאַלעסטינאַ? דאָס איז פאַר'ן מחבר נישט קיין אויסוועג, ווייל דער צוואוקס פון יודען אין פּוילען בעטרעפט 40 טויזענד נפשות יעהרליך, בעת פּאַלעסטינאַ קען אויסנעהמען עטליכע הונדערט (??). דער ציוניזם איז לויט'ן מחבר שעדליך, ווייל ער נעהמט אַוועק די פּאָליטישע אַקטיוויטעט פון די יודען דאָ וואו זיי וואוינען און פערלאָזט זיי נישט פערבעסערען זייער זייער גורל.

דער אויטאָר קומט צום אויספיהר, אַז ס'איז נישט מעגליך, דאָס מ'זאָל קעמפען ראַדיקאַל לעזען די יודען-פראַגע אין די ראַהמען פון דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט.

דער נעכטיגער „קוריער וואַרשאַווסקי" ברענגט אַ קורצען אינהאַלט פון גליקסמאַן'ס שטודיום און גיט דערצו צו:

ה' גליקסמאַן'ס שטודיום דערמאָנט דער פּוילישער פּאָליטיק און דער פּוילישער פּובליציסטישער ליטעראַטור די פליכט, וועלכע איז דורך אונז אינגאַנצען פערנאַכלעסיגט געוואָרען: די וויסענשאַפטליכע פאָרשונג פון דער יודען-פראַגע, אַנדזשעי ניעמאָיעווסקי האָט געוואָלט גרינדען אַנ'אינסטיטוט פאַר יודען-קענטניש. וואָס איז געוואָרען מיט דעם דאָזיגען גוטען פּראָיעקט? די יודען-פראַגע אין פּוילען האָט אַ פערשידענאַרטיג פּנים: עקאָנאָמיש, סאָציאַל, פּאָליטיש, פּסיכאָלאָגיש, וועלכעס פון זיי קענען מיר גענוי? ווער פון אונז קען זיך איינרעדען, אַז ער בעזיצט גענוג ידיעות, וואָס ערלויבען איהם פאַראויסצוזעהען די ענטוויקלונגס וועגען אין אַזאַ וויכטיגען און אַזאַ אונגעהויער פערבאַלאַנטערטען פּראָבלעם?

Dr. med.
B. Robinzon
אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
פּעטריקאַווער 10, טעל. 86-131
נעמט אָן פון 8—9½ פריה און פון 3½—4½ נאָכמ

אויסלענדישע פּעסער

פאַר שטודירענדע פון פּוילען

וואַרשע, 24. (טעלעפאָניש). דער אינערן-מיניסטער האָט אַרויסגעגעבען אַ פאַראָרדנונג וואָס דאַרף פעראייפאַכען די פּראָצעדור פון אַרויסגעבען אַדער פּראָלאָנגירען אויסלענדישע פּעסער פאַר די, וועלכע פאַהרען אַרויס שטודירען קיין אויסלאַנד.

לויט דער נייער פאַראָרדנונג וועלען פערוואַנען, וואָס פאַהרען אַרויס קיין אויסלאַנד אויף דעם ערשטען שטודיום-יאָהר בעקומען דנהר-פּעסער אויף 6 חדשים אויפ'ן גרונד פון אַ בעשטעטיגונג פון בילדונגס-מיניסטעריום, די אויסלענדישע קאָנסולען ווערען די דאָזיגע פּעסער פערלאַנגערען אויפ'ן יסוד פון בעשטעטיגונגען פון די אונזערע שטודירען אין אויסלאַנד.

דייטשע פּראָטעסטען

נעגען אפמאַך מיט פּוילען

בערלין, 24. (ספּ. טעל.) דער נאַציאָנאַל-דייטשער קאָנגרעס אין קאָעל האָט אָנגענומען אַ זעהר שאַרפע רעזאָלוציע, גענען דעם אפמאַך מיט פּוילען. די דייטש-נאַציאָנאַלע זאָגען זיך שאַרף אַרויס געגען דער פּאָליטיק פון דער דייטשער רעגירונג, וועלכע איז מסכים „אויף ריבען די דייטשע פערטעגנס, דערלאָזען דעם אמפּאַרט פון פּוילענס קוהלען און אויזאַרום פערגרעסערען די אַ-בייטס-לאַזיגקייט אין דייטשלאַנד".

אויסלענדישע פּעסער

פאַר שטודירענדע פון פּוילען

וואַרשע, 24. (טעלעפאָניש). דער אינערן-מיניסטער האָט אַרויסגעגעבען אַ פאַראָרדנונג וואָס דאַרף פעראייפאַכען די פּראָצעדור פון אַרויסגעבען אַדער פּראָלאָנגירען אויסלענדישע פּעסער פאַר די, וועלכע פאַהרען אַרויס שטודירען קיין אויסלאַנד.

לויט דער נייער פאַראָרדנונג וועלען פערוואַנען, וואָס פאַהרען אַרויס קיין אויסלאַנד אויף דעם ערשטען שטודיום-יאָהר בעקומען דנהר-פּעסער אויף 6 חדשים אויפ'ן גרונד פון אַ בעשטעטיגונג פון בילדונגס-מיניסטעריום, די אויסלענדישע קאָנסולען ווערען די דאָזיגע פּעסער פערלאַנגערען אויפ'ן יסוד פון בעשטעטיגונגען פון די אונזערע שטודירען, אַז די פערזאָנען שטודירען ווירקליך האַרט.

דייטשע פּראָטעסטען

נעגען אפמאַך מיט פּוילען

בערלין, 24. (ספּ. טעל.) דער נאַציאָנאַל-דייטשער קאָנגרעס אין קאָעל האָט אָנגענומען אַ זעהר שאַרפע רעזאָלוציע, גענען דעם אפמאַך מיט פּוילען. די דייטש-נאַציאָנאַלע זאָגען זיך שאַרף אַרויס געגען דער פּאָליטיק פון דער דייטשער רעגירונג, וועלכע איז מסכים „אויף ריבען די דייטשע פערטעגנס, דערלאָזען דעם אמפּאַרט פון פּוילענס קוהלען און אויזאַרום פערגרעסערען די אַ-בייטס-לאַזיגקייט אין דייטשלאַנד".

פון האַנדעלס-געריכט

אויף דער לעצטער סעסיע פון האַנדעלס-אָפּזיילונג ביים קרייז-געריכט איז בעהאַנדעלט געוואָרן די בקשה פון דער פירמע ב. פריידענבערג צו פערלענגערן די אויסצאָהלונגען. דאָס געריכט איז נאָכגעקומען די בקשה און פּראָלאָנגירט דער פירמע די אויסצאָהלונגען אויף ווייטערע 3 חדשים.

* * *

עס איז אויך פּראָלאָנגירט געוואָרן די אויסצאָהלונגען דער פירמע קלמן ברעוער, אַנגע 14.

* * *

אויף דער זעלבער סעסיע איז פערקלערט געוואָרן באַנקראָט דעם אינהאַבער פון דער טריקאָטאַזש-פירמע אויף אַל. קאַשטשושקי 38 מענדעל יאַטערקאָווסקי.

* * *

דאָס געריכט איז דאַן נאָכגעקומען דעם רעקורס פון פירמע זאַכאַריאַש פּאַזנערסאָן אין זגערזשעלסודסקי-גאַס 32 און אָפּגעווענדעט דעם ערטערטן באַנקראָט, דאָסטלבע בנוגע דעם אינהאַבער פון דער פירמע פון פערטיגע קליידער שמעון אַזענפעלד.

* * *

עס איז אויף דער סעסיע איינגעפלאָסען אַ בקשה פון דער פירמע ש. כימאָוויטש, נאָוואָמיעסקי 32, ווצגען פּראָלאָנגירן די אויסצאָהלונגען.

בעפרייט די פרוי קיאָווסקאַ

(—) נעכטן איז בעפרייט געוואָרן פון אַרעסט פרוי האַלינע קיאָווסקאַ, וועלכע איז אַרעסטירט געוואָרן, ווייל זי האָט אויסגעשווינדעלט ביים בעליר גאָלדבערג אַ בריליאַנטענע בראָש פאַר 61 דאָלאַר.

געגנראַל-פערזאַמלונג פון אַגודת לומדי שעורי ערב

מוצש"ק איז אינ'ם אייגענעם לאָקאַל פאָרגענומען די יעהרליכע גענעראַל-פערזאַמלונג. דעם סיגקייטס-בעריכט האָבען אָפּגעגעבען די ה"ה אברהם שמואל בערמאַן און משה לייב פּראָהמאַן. נאָכדעם אויסדריקען צוטרוי די אַוועקגעהענדע פערוואַלטונג איז פאָרגעקומען וואַהלען, וועלכע האָבען געגעבען פאָלגענדען רעזולטאַט: בינם זילבערג, יחיאל אָפּאַטאָווסקי, יעקל ראָטלעווי, משה לייב פּראָהמאַן, מיכאל זאַנדבערג, משה בערמאַן, דוד עפשטיין, אברהם כמיעלניצקי לייביש פוקס.

„פּראָפעסאָר אַדאָלף וואָלף" אַ חוץ אַ „פּראָפעסאָר" איז ער אויך אַ גנב

פון קאַליש מעלדעט מען, אַז מען האָט דאָרט נסטירט אַ גנב, אויפבערעכער, וועלכער האָט נישט לאַנג אַרויסגע'גנב'עט ביים דאָרטיגען נער זיגמונד יאַסניעוויטש 13 טויזענד דאָלאַר 450 זל.

דער אַרעסטירטער גנב איז בעקאַנט אונטער'ן נען „פּראָפעסאָר אַדאָלף וואָלף" און שטאַמט לאָדז, וואו ער איז צוריק מיט עטליכע יאָהר נען לעהרער אין אַ שולע. נאָך אַן'ערעטישען ברעכען איז דער לעהרער אָפּגעזעסען אַ לענגער שטראָף. פון דאַן אָן האָט ער זיך דערשלאָגען מיטול פון אַ אָנפיהרער פון אַ גנבים-ע.

ישש-געלונגענער איינבروך

אין לאָקאַל פון דעם בוי- און שטוקאַטור-רנעהמונג פון מעלניקער און יענער אויף קאַ 140 האָבען זיך אַריינגעכאַפּט קאַסע-רעכער, אויסגעבראָכען די אייזערנע קאַסע סגענומען פאַר 400 זל. שטעמפּעל-מאַרקען, על-בלאַנקען און נעלם געוואָרען. די אויפ-נער האָבען גצאַרבייט אין הענטשקעס.

ארום דער שוידערליכער ענטדעקונג פון די מענשליכע ביינער

ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט אין נעכטיגען נומער האָט מען אויף פּיעטריקאָווער 92 געפונען אין קלאָועס איינינע ביינער פון אַ מענשליכען קע-פּער. אַ חוץ דעם אַ זעלנערישען פּאַסעק, קנעפּ פון אַ מונדיר, וואָס עס האָבען געטראָגען בעת דער אָקופּאַציע די דייטשע זעלנער. פון דעם אַלעמען איז צו דריינגען, אַז דאָס זאָל זיין אַ עסטרייכישער זעלנער, וועלכער איז ערמאָרדעט געוואָרען בעת די אָקופּאַציאָנס-יאָהרען 1914 — 1917. צוליב דעם, וואָס מען האָט געפונען נישט אַלע ביינער און די ביינער, וועלכע מען האָט געפונען זענען צובראָכען איז צו דריינגען, אַז דער ערמאָרדעטער איז געווען צוהאַקט אויף שטיקער און צעוואָרפען אויף עסליכע ערטער.

די ווייטערדיגע אויספאָרשונג אין דעם ענין דויערט נאָך. די ביינער וועלען מאָרגען אין פּראָפעסאָריום איבערגעגעבען ווערען אַ מעדיצינישער עקספּערטיזע.

די געפונענע מעטאַל-טיילען און דער זעלנערישער פּאַסעק וועט איבערגעגעבען ווערען אין זשאַנדאַרמעריע אויף אַנ'צקספּערטיזע.

די היינטיגע אָרגאַניזיר-פערזאַמלונג פון דער געז. „פריינד פון יוו"א" איז לאָדז

ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט קומט פאַר אין לאָדז אין לאַקאַל פון דער געזעלשאַפט „מאַו" (אנרושעיא 1) היינט אַ זיינער 8 אוועגד אַנ'אַרבייטער-פערזאַמלונג פון די לאָדזער פריינד פון יוריישען ווינאָנשאַפטליכען אינסטיטוט.

צו דער פערזאַמלונג, אויף וועלכער ס'וועגען איינגעלאַדען געוואָרען פאַרשטעהער פון פערשידענע קרייזען אין אונזער שטאָט, קומען ספּעציעל פון וואַרשאַ אַלס דעלעגאַטען פון דער וואַרשאַווער געז.

פריינד פון יוו"א — בר. י. שיפּער און רעד. לאַזאַר קאַהאַן, וועלכע וועלען באַקענען די פערזאַמלטע מיט דער טעטיגקייט פון יוו"א און אויך מיט די רעזולטאַטען פון דער ווילנער קאָנפערענץ.

מיר גלויבען, אַז די לאָדזער פריינד פון אינסטיטוט וועלען אַלע היינט זיך צוזאַמענקומען, כדי צו לייגען דעם גרונדשטיין פון דער לאָדזער וועג. „פריינד פון יוו"א."

אַ לאָדזער מעסער-שטעכער

דערשטעכט אויף דער גאַס אַ מענש אין פּיעטריקאָוו

(2) אין פּיעטראַקאָוו איז געכטען אינמיטען העלען טאָג אויף נאַפּאָלעאָן-פּלאַץ פאָרגעקומען אַ שרעקליכער אנפאַל. צו איינעם פון די שפּאַצירענדע אויפן פּלאַץ, אַ געוויסען פראַנץ פורמאַן, איז צו-געקומען אַנ'אומבעקאַנטער און נישט רעדענדיג קיין וואָרט, האָט ער פורמאַנען אריינגעשטאָכען אַ מעסער אין ברוסט. פורמאַן איז געפאַלען, בעגיסענדיג זיך מיט בלוט.

ווען ס'איז געווען זיך צוזאַמענגעלאַפען מענשען און האָבען געוואָלט דעם רוצח פערהאַלטען, האָט ער ווידער אַרויסגעצויגען דאָס מעסער און גערראַהט צו דערשטעכען יעדען, וואָס וועט צו איהם צוגעהן.

ס'איז אָנגעקומען פּאָליציי, וועלכע האָט דעם אנפאַלער פערהאַלטען. ס'האָט זיך אַרויסגעשטעלט אַז ס'איז אַ געוויסער ראַמאַן דראַזאָזסקי פון לאַדז.

דעם פערוואונדעטען פּיהרמאַן האָט מען אין אַ האַפּנונגסלאָזען צושטאַנד אָפּגעפיהרט אין שפּיטאַל.

באַנדיט שפּרינגט אַרויס פון צוג אינמיטען גאַנג

אַ שווער פערוואונדעטער געפונען מען איהם ביי דער באַהן-לייניע

(2) אין קאַלישער טורמע איז אָפּגעזעסען אַ שטראָף דער בעקאַנטער לאָדזער באַנדיט יוזעף סקאַוראַנסקי. די טעג האָט דער באַנדיט געדאַרפט שטעהן פאַר'ן געריכט אין בידגאַשטש פאַר אַ פערברעכען, וואָס ער איז דאָרט בענאַדיגט. דעם באַנדיט האָט מען אונטער אַ פּאָליציי-וואַך געפיהרט אין אַ צוג קיין בידגאַשטש.

אויפ'ן וועג האָט זיך סקאַוראַנסקי אריינגעבעטען אין טואַלעט פון וואַגאָן. די פּאָליציאַנטען זענען געבליבען דרויסען ביי דער טיר.

וואַרטענדיג אַזוי אַ לענגערע צייט, איז די פּאָליציאַנטען די זאַך געוואָרען קשה. זיי האָבען אויפגעבראָכען די טיר, און דאָ האָט זיך אויסגעשטעלט, אַז דער באַנדיט האָט מען אונטער אַ פּאָליציי-וואַך געפיהרט אין אַ צוג קיין בידגאַשטש.

ערשט פון דער נאָהענטסטער סטאַציע האָט מען זיך געלאָזט וויסען דעם באַנדיט און מ'האָט איהם געפונען געבען דער באַהן-לייניע אַ שווער-פערוואונדעטען, אַזוי, אַז מ'האָט איהם געמוזט אָפּפיהרען אין שפּיטאַל.

ג-יעהריגער יובל פון טעקציע טאַרג- און מאַרק-שטייערס

שבת 8 אַ זייגער אוועגד איז פאָרגעקומען די פייערונג פון 3-יעהריגען יובל פון דער סעקציע טאַרג און מאַרק-שטייערס, פּרעזעס מ. מינץ עפענט און רעדט וועגען דער טעטיגקייט פון דער סעקציע אין פערלויף פון די דריי יאָהר. פערהאַן אַ גמילת-חסד-קאַסע, אויך מעריצינישע הילף פאַר איהרע מיטגלידער.

עס בעגריסען פאָרשטעהער פון פערשידענע סעקציעס, דער ערשטער בעגריסט אין נאָמען פון די צענטראַלע פּרעזעס ה' כאַרי. פון דער סעקציע זעק-העגדלער — ה' גאַלדבערג. פון דער סעקציע אַלטע נאַרדעראַבען — ה' נאַפּאַרסטיק, פון די געפלינגעל-העגדלער — ה' בערלינסקי, פון די קיה-בעוויצער — ה' העלעפאַנד, פון די שאַכער-סעקציע — ה' רוד העניג, פון ראַר-פערקעהר — ה' גראַסמאַן, פון פּלאַץ וסקאַרניע 2 — ה' פיר-לער. פון באַלוטער גמילת-חסדים-קאַסע — ה' ושאַרסקי, פון אַמאַטאָרען אַרטיסטען-פעראַיין — ה' מינראַל, פון קויהלען-סעקציע — ה' פריים.

נאָכהער איז פאָרגעקומען אַ מיניאַטור-פאַרשטעלונג אויף אַ באַנקעט וועלכעס האָט זיך געצויגען ביז פאַרטאָג.

טעלעגראַמען

אויפרייס אין יאַסי'ער אוניווערזיטעט

בוקאַרעשט, 24. (ספּ. טעל.) אין יאַסוער אוניווערזיטעט איז בעת עקספּערימענטען אין דער לאַבאָראַטאָריע פאָרגעקומען אַן אויפרייס. 4 סטודענטען זענען פערוואונדעט געוואָרען.

צובונטעוועטע מאַטראָסען ווילען פערכאַפּען אַ שיף מיט קאַסאַאַן

לאָנדאָן, 23. (אטע). די ענגלישע ראַדיאָ-סטאַציע פון קרינגס-פלאַט אין מאַלטאַ האָט בעקומען פערצווייפעלטע סיגנאַלען פון דאַמפער „לאַרד עלכאַ" אויף וועלכען ס'האָט זיך צובונטעוועט די מאַשאַפט און אַרעסטירט אַלע אָפיציערען. די שיף פיהרט אַ גרויסען טראַנספּאָרט קאַסאַאַן. דער ראַדיאָ-סטאַ לעגראַפּיסט טיילט מיט, אַז די צובונטעוועטע מאַטראָסען ווילען איהם ערמאָרדען.

גאָלד פון ענגלאַנד

לאָנדאָן, 24 (ספּ. טעל.) אין פערלויף פון דער פאָריגער וואָך האָט די „באַנק פאָלסקי" אַ מ'פאַרטירט פון לאָנדאָן אויף אַ מיליאָן 744 טויזענט פונט שטערלינג גאָלד אין שטאַבעס.

דער קאַמף מיט דעם אַנאַלפאַבעטיזם צווישען יודען אין אוקראַינע

מאָסקווא, (יט"א) אין אוקראַינע ווערען איצט אָנגענומען שטאַרקע מיטלען צו בעקעמפען דעם אַנאַלפאַבעטיזם צווישען דער יודישער בעפעלקערונג. אין אַ רייה ערטער זענען געפעפנט געוואָרען „ליקווידאַציע-פּונקטען" וואו עס ווערט געלערנט יודיש. די איקראַינער יודישע צענטראַל-ביורא האָט פונאַנדערגעשיקט 30 מויזענד יודישע אַלף-בית'ן. עס וועלען אויך אַרויסגעשיקט ווערען מעטאָדישע אָנווייזונגען, ווי אַזוי אַדורכצופיהרען די למודים.

ראַדיאָ-פּראָגראַם

מאָנטאָג, 25 נאָוועמבער

12.05 וואַרשאַ — קאָנצערט פון גראַמאָפאָן-פּליטען. 16.15 וואַרשאַ — קינדער-פּראָגראַם. 16.45 וואַרשאַ — קאָנצערט פון גראַמאָפאָן-פּליטען. 17.45 פּויזען — נאָכמיטאָג-קאָנצערט. 17.45 וואַרשאַ — קאַמערמוזיק-קאָנצערט אין אויטאָיהרונג פון טריאָ-הויבער. 18.45 ווילנאַ — ליטעראַרישע שעה לכבוד דער יאָהרצייט פון מיצקעוויטש און וויספּיאַנסקי. 19.50 פּויזען — „אַ פּירטעל שעה אין דער וועלט וועלט פון מערגענגענהייס" רעפ. פון סטאַנ. וואַ-סילעווסקי. 20.30 וואַרשאַ — אינטערנאַציאָנאַלער קאָנצערט פון בודאַפּעשט. 22.35 וואַרשאַ — קאָמוניקאַטען (פּ. אַ. ט.). 23.00 וואַרשאַ — טאַנץ-מוזיק. 20.00 שטאָקהאָלם — טראַנסמיסיע פון די פייערליכקייטען אין קעניגליכען טעאַטער. זעלמאַ לאַגערלעף וועט לייענען אייגענע ווערק. 21.00 רוים — אָוועגד פון לייענען אַנישע ליעדער. 21.05 מינכען — קאַמעראַל-קאָנצערט. 22.00 פראַנקפורט — אויטאָרען-אוידיציע פון פאַוועל זעך. 22.35 לאָנדאָן — קאַמעראַל-קאָנצערט.

מעלדונגען

אכטונג, שטעפער-מייסטער!

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער עפענונג פון צעך וואָס וועט פאָרקומען די נאַהענטסטע טעג ווערען אַלע מיטגלידער אויפגעפאָרערט זיך צו דערקלאָרירען. די וואָס וועלען נישט זיין דערקלאָרירט שעלען נישט קאָנען אָנטיילנעהמען אין די וואַהלען צום בעך. די קאָנצעלאַריע איז טעגלעך יעדען טאָג פון 8—10 אוועגד.

891

יודישע רעליגיעזע אהבייטער-אַרבעטער.

„פועלי אגודת ישראל" וויסאָקאַרניע 66.

דערמיט מעלדען מיר, אַז ס'איז ערעפענט געוואָרען אַנ'אינטערוויענצען-ביורא פון אַ נייער פאַלטישע פאַרשטעהער. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט וועט ווערען דורכגעפיהרט די פאָלגענדע פערזאַמלונגען (נאָכמיטאָג ריטשוירען די פרגס י. צערעבים (נאָכמיטאָג-אַנגעלעגענהייטען) מיטוואָך די ראַטמאַן י. בילויער, (מאַגיסטראַט-אַנגעלעגענהייטען), דאָנערשטאָג די ר. ה. זאַלבערשטיין (מיטגל. פון דער סאָציאַלער הילפס-קאָמיסיע ביי דער קהלה).

די אינטערעסענטען ביורא איז טעגלעך אין דער אויבערדערמאָנטער טעג פון 8—10 אוועגד. נלייכצייטיג מעלדען מיר אַז דער לעזע-זאַל איז פערבייטערט געוואָרען און סיגנאַלירט זיך די אינלענדישע ווי אויך אויסלענדישע פּרעסע.

890

סעקרעטאַריאַט ביי פּאַ"ק.

מענאַזשעריע איז העלענאַוו

היינט און טעגליך איינטריט 1 זל. שילער, קינדער מיליטער-לייט 50 נר.

פון 9 פריה ביז 8 אוועגד

ספּאָרט-בעוועגונג.

„פריסטען" בלייבען אין דער „ליגע"

עכטיגע ליגע-מעטשען

פריסטען — „לעגיאַ" (וואַרשאַ) 1:1 (0:1)

פון וואַרשאַ, 24 (טעלעפאָניש).

דאָס איז היינט פאָרגעקומען דער דעציידירענדיגע מעטש צווישען טוריסטען און לעגיאַ. די טוריסטען איז נשנג געווען צו ערצילען אַ דרייפּונקט, כדי צו פערבלייבען אין דער ליגע. דאָס האָט זיך זיי איינגעגעבען און אַזוי אַרום איז די לאָדזער מאַנשאַפט ווייטער פערבלייבען אין דער ליגע.

וואַרשאַוויאַנקאַ - רוך 2:2

צוליב די דאָזיגע רעזולטאַטען וועט ענטגיל-טיג דעציידירט ווערען וועגען ווייטערען גורל פון רוך אויף איהר לעצטען מעטש מיט גאַרבאַרניאַ.

ל.ט.ס.ג. — לעגיאַ (לעמבערג) 1:3 (0:1)

מעטש ווענען אַריבערגעהען אין דער ליגע.

ווילנאַ, 24 (טעלעפאָניש)

נאַפּשוד — אַגניסקאַ 2:7 (1:7)

וועגען אַריבערגעהן אין דער ליגע.

זגערזש.

מכבי - קדימה (לאָדז) 9:3

פינג-פּאָנג מעטש. שעהנער נצחון פון דער לאָדזער מאַנשאַפט.

אויף די חורבות פון א יידישער פרנסה־שטאט

וואס עס איז געווארען פון דער שטאט בזשעזשין, דעם אמאליגען צענטער פון דער קאנפעקציע־אינדוסטריע

106־יעהריגער יידישער שניידער דערצעהלט, ווי אזוי די שטאט האט זיך גענומען צו שניידעריי

בזשעזשין, די שטאדט פון נאדעל־פאך, וועלכע איז געווען פאר דער וועלט מלחמה די ערשטע שטאט אין פוילען אין דער פראדוקציע פון קאנפעקציע־ארטיקלען, מאכט היינט דעם איינדרוק פון א לעבעדיג בית הקברות, ווער ס'האט געקאנט בזשעזשין אמאל און קומט אהין היינט, פרעגט די זעלבע שאלה:

הזאת בזשעזשין?

„די שטאדט פון אומרוה און שלאפלאזיגקייט" — אזוי פלעגט מען רופען בזשעזשין מיט איהרע 460 יידישע שניידער־ווערשטאטען, וועלכע האבען אויסגעפערטיגט טעגליך ביז 30 טויזענד מלבושים. זענט איהר דארט געקומען בייטאג, האט געקאכט ווי אין א קעסעל — זענט איהר דארט געבליבען נאכט האבען אייך די מאשינען נישט געלאזט שלאפען. אין דער שפעטסטע שעה האט אייך שטענדיג בעגלייט דער טיק טאק פון מאשינען, נעבען וועלכע ס'זענען געזעסען האלב פערשלאפענע שניידער, ארבייטענדיג נישט וויניגער ווי 18—20 שעה אין מעת־לעת. אין די טיפסטע געגענדען פון סיביר האבען אנגעשפארט בזשעזשינער סחורות, האבען טאקע די בזשעזשינער יידען געלעבט גוט, דער לעצטער שניידער־מייסטער האט זיך געוואוינט אין בעקוועמע פיין מעבלירטע צימערן. מיט'ן אויסברוך פון דער וועלט־מלחמה איז בזשעזשין אבגעריסען געווארען פון דער וועלט, צובראכן זיך מיט לאדז און ביאליסטאק, די קאסעס פון די מאגאזינערען האבען זיך אין איינמאל פערהאקט און טויזענדער ארבייטער האבען נישט געהאט מיט וואס דעם טאג איבערצולעבען.

* * *

בזשעזשין איז אויסגעבויט געווארען דורך יידישען פלייס און קאנקורענץ. וועגען דער ענטוויקלונג פון בזשעזשין דערציילט אונז דער פיאנער און עלטסטער שניידער פון דער שטאדט דער 100־יעהריגער ישראל משה בערק אט וואס:

בזשעזשין איז אין יאהר 1855 געווען א קליינער יידישער ישוב, אט דא — ווייזט דער גרייז־גראהער אלטיטשקער אן מיט זיין שטעקעלע אויף דער אלטשטאט זענען געשטאנען א פאר נידריגע הייזלעך אין וועלכע ס'האבען געוואוינט עטליכע צעהנדליג יודען, מייסטענס שניידער, וועלכע פלעגען ציהען זייער חיונה פון לויפען איבער דערפער און נייען פאר די פויערים מלבושים, איך בין געווען פון פאך א שניידער, גערעכענט זיך אבער אלס „פיערווע סארט" און געגייט מלבושים פאר פריצים — פון קיין מאשינען האט מען דאמאלט נאך נישט געוואוסט, פון עלעקטריע אודאי נישט, נאר ביי א חלב'ן ליכטעל האט מען געגייהט.

איינמאל — דערציילט דער זקן — קום איך אין הויף „קאלושקי" דער פריץ טריבולסקי רופט מיך: — שניידעריל ווצסט מיר אויפנייהען א סורדאט, נאר ס'זאל זיין מיט עפעס זיך צו בעווייזען,— און דערלאנגט מיר 10 קלינגענדיגע קערבלעך. וועלענדיג זיך בעווייזען פאר'ן פריץ מיט א לייטיש מלבוש, בין איך אוועק קיין זגערזש נאך סחורה.

אין זגערזש האט מיר א דייטשער פאברי־קאנט פארגעלעגט צו קויפען אייניגע רעשטלעך סחורה צוליב דעם שפאט ביליגען פרייז האב איך „ריזיקירט" אויפצונייען אייניגע מלבושים, פון וועלכע ס'האט זיך דערוואוסט דער דעמאלס־דיגער רייזענדער משה פארבער, און ער האט זיי מיטגענומען צו פערקויפען קיין וואַרשע. צו־ריקקומענדיג פון וואַרשע איז משה פארבער אריינגעפאלען צו מיר:

— ישראל משה, ס'איז דא ריח צוויי דריי־ערלעך — דערהערט אזא בשורה, האב איך ווייטער געוואלט פאהרען נאך סחורה אבער וואו נעמט מען געלד?

משה פארבער האט עס אבער נישט געלאזט רוהען און ער האט אויסגעפינען א רייכען בע־לעבאס — קאפטשינסקי — וועלכער האט אונז אויסגעבארגט אייניגע רובל.

ביים צווייטען מאל איז שוין געבליבען ריוח א צענערל, פון די מלבושים האט זיך דערוואוסט דער וואַרשאווער סוחר אהרן קעשיענאווער, וועל־כער איז געקומען קיין בזשעזשין, געצאהלט א גוטען פרייז און געבעטען וואס מעהר אויספער־טיגען.

אונזערע גליקען האבען זיך שוין געלאזט הערען אין שטאדט און ווען מיר זענען אוועק צו קאפטשינסקין געלד בארגען, האט ער ארויס־גערוקט א טענה: כ'וועל געבען געלד, נאר אויף „ספולקע" דו ישראליק — זיי דער מייסטער, מאשעק דער פערקויפער און איך דער קאסירער.

און נאכדעם ווי מיר האבען געמאכט א לחיים האט ער אויסגעציילט אויפ'ן טיש 30 קלינגענדיגע קערבלעך, פאר וועלכע מיר האבען געקויפט סחורה אויף 25 מלבושים. ווי נאר די מלבושים זענען פערטיג געווארען האט שוין גע־וואכט אהרן קעשעניעווער — און מיר האבען שוין געהאט 50 רובל.

*

פינפציג רובל פערדינט אין 25 פאר הויזען, דאס האט זיך צוטראגען איבער בזשעזשין ווי א צויבער־ווארט, יעדער האט זיך געכאפט פאר דער נאדעל מ'האט שוין אנגעהויבען צאהלען פאר אויפנייהען א פאר הויזען אנשטאט 10 גרא־שען 2 גילדען, שפעטער דריי גילדען — ס'זענען אנגעקומען שניידער פון דער גארער וועלט, קאפ־טשינסקי און שוטענבערג האבען גענומען אפ־קויפען פלעצער און אויסבויען הייזער. דאס פאך איז אבער איינגעשטאנען ביי אונפערמעגליכע מענשען, די דעמאלסדיגע גבירים האבען נאך געהאלטען פאר א הרפה צו האבען צו טון מיט שניידעריי — ערשט שפעטער האט מען אנגע־הויבען גלויבען, אז די 50 רובל רוח אין די 25 פאר הויזען איז נישט קיין אויסגעטראכטע־זאך, און די נגידים זענען געווארען די מאגא־זינערען.

שיטענבערג איז געווען דער ערשטער, וועל־כער האט פערלייגט דעם גרויסען מאגאזין, גע־צאהלט גוטע פרייזען, געעפענט שניידער־ווער־שטאטען, און די שטאדט האט זיך גענומען פונאנדערבויען.

— אלץ איבער די 25 פאר הויזען,— פער־ענדיגט דער אלטיטשקער, וועלכער פערגעסט זיך נישט פארצושטעלען אלס „ניקאלאיעווסקער סאלדאט".

*

היינט שטעלט זיך פאר די לאנג אין בזשע־זשין זעהר טרויעריג, בזשעזשין האט פערלוירען דעם רוסישען אבזאץ־מארק, דאס ביסעל סחורה, וואס ווערט אוועקגעשיקט נאך גאליציען און נאך די קרעסטען, סטייעט קוים אויף א 2 חדשים אר־בייט, די אנגעזעהענסטע מאגאזינערען גיבע ארויס ארבייט נאר צום סעזאן, וועלכער דויערט נישט מעהר ווי א חודש ביז 6 וואכען, וואלטע די מאגאזינען אפשר יא נעפינען ווי אפצופסר זייערע סחורות, איז אבער די צרה, וואס בזשע־זשין האט יעצט א בעגרעניצטען קרעדיט אי לאדז און ביאליסטאק. די עלטערע שניידער דרייע זיך ארום ארבייטסלאז — די יונגע עמיגרירען, יוע ס'קאן קיין ברעזיליען — ארגענטינע. קומען שו יא אפאר גאליציאנער סוחרים, ברעזגען זיי מי פארטמעלען מיט וועקסלען, וועלכע דערגעהו ביז צום לעצטען שניידער־געזעלען ברענגט ד לעצטער צום דיסקאנטער א „גוט וועקסעל דערגייט דער פראצענט־פוס טיילמאל ביז פראצענט א חודש, דאן קומט א כוואלע פר טעסטען און שוין ווידער נישט דא קיין ארבי בעגעגענט איהר ווידער די בלייכע שניידע מיט אויסגעצערטע פנים'ער אין גאס דערזעהענ איך, פרעגען זיי:

— אפשר וועט איהר קויפען א גארדעראב שאנק? — א שפיגעל? א פאקענעם פאלטא.

י. ש—סהי.

יידיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20

איגטער דער לייטונג פון א. בעזמאן.

לעצטע פארשטעלונגען פון אונזערע געסט אין אמעריקאנער קינסטלערין

בערטא זאסלאווסקא שלמה הערשקאוויטש און לעאז געטליכערמאן

היינט, מאנטאג, ד. 25. נאו., 9 אוועגד גרויסע פאפולערע פארשט. פון 1 ביז 2.50 צום לעצטען מאל דער גרויסער שלאגער, וועלכער האט ארויסגערופען פיל ענטוזיאזם מיט איהר שטארקען אינהאלט און שעהנע געזאנגס־נומערן אין 4 אקטען

די בלוטיגע נכמה

הויפט־ראל „סערקע קאזאק"—זאסלאווסקא

דינסטאג, דעם 26 נאו., 9 אוועגד

לכבוד דעם

קריגס־אינוואלידען־פעראיין אין לאדז

עס ווערט געשפילט אויפ'ן פערלאנג פון פובליקום די שטארק־אויסגענומענע פיעסע אין 4 אקטען מיט געזאנג און טענץ

דער גאלדענער שידוך

צום שלוס: א גרויסער קאנצערט מיט'ן אנטייל פון אונזערע געסט.

ס'נעמט אנטייל (לויט א.ב.) פרויען: בעזמאן, מאכאראווסקא, נערה, פאדערמאן. מענער: אריעל, אייזענבערג, בעלבירסקי, גוטמאן, האמבורגער, מאכאראווסקי, נייהויז, פאלענסקי, רשקאוו.

אדמיניסטראטאר: מ. ארנוואלד. מוזיקאלישער לייטער: ל. זעלמאן.

אין פארברייטונג: צום 1. מאל אין לאדז דער נייעסטער שלאגער פון האנס מילער

„די פרוי פון גאס" אין 3 אקטען מיט פראלאג, מיט געזאנג און טענץ, בעארבייט און רעזשיס. פון רודאלף זאסלאווסקי.

Dr. med. STUPEL

12 Szkolna 12

ספעציאליסט פאר הויט־, האר און ווענערישע קראנקהייטן

מענער־שוואכע, לישיי און ראק, רענטגען־שטראהלען קוואַרץ־ליכט, עלעקטריש־טערעפיע.

נעהמט אן פון 6 ביז 9 אין אוועגד

דער מאלפע־מענש

64) (סענסאציאנעלער ראמאן)

סטעללא איז געבליבען אליין אין א פולשטענדיג פינסטערן אומבעקאנטען צימער.

זי האט זיך דערשראקען צוגעטוליעט צו דער וואנט, און אנגעשטרענגט זיך צוגעהערט צו דער שטילקייט...

איהר האט זיך אויסגעוויזען, אז אין צימער געפינט זיך נאך עמיצער.

עס איז דורך א לענגערע ווייל בין איהר אסערדינג האנד האט זיך צוגעריהרט צום עלעק־טרישען שאלטער אויף דער וואנד.

זי האט א דרייי געטון דעם קנעפעל, און אויפ'ן באלקאן האט זיך אנגעצונדען א לאמפ.

דאס צימער האט אויסגעזעהען צו זיין א מין שלאף־צימער.

דאס בעטנעוואנד אויפ'ן בעט איז געווען צוא־וואַרפען, און א מאטראץ מיט א קישען האט זיך געוואלגערט אין ווינקעל.

דאס פענסטער איז געווען פערשטעלט מיט שווערע משונגענע קראטען.

קיין ארויסגאנג פונ'ם צימער איז נישט געווען.

סטעללא האט בעטראכט די טיר: די קליאמקע האט זיך געדרייט, אבער די טיר האט זיך נישט געעפענט.

עס איז אפילו נישט געווען קיין שליסעל־לאך.

איז וועלכען זי זאל קענען אריינשטעקען איהר אי־נגעם שליסעל, און פרובירען, צי וועט עס זיך פאסען.

און צימער איז געשטאנען א שווערע ריח.

סטעללא האט געעפענט דאס פענסטער, וואס איז ארויסגעגאנגען אויף דעם הינטערשטען הויף פון שלאס.

און דעם טונקעלען הימעל האבען זיך גע־שווארצט די שפיצען פון די בוימער.

דער פרייטער וועג איז געווען פון דער אנ־דער זייט שלאס.

פונראנען האט קיינער נישט געקאנט גאה־נישט דערהערען, ווען מ'זאל אפילו שרייען אויף קולי־קולות.

צוגעצענדט זיך אויפ'ן שטול, האט סטעללא גענומען אריינקלעטערען אין דער לאנג.

זי האט פיסלעכווייז בעהערשט איהר שרעק, און געפינען אין זיך גענוג קרעפטען, כדי אויס־צוהאלטען א נייעם קאמף מיט גרעגאריי, אויפ־ער זאל באלד קומען.

זי האט אונטערגעהויבען איהר קלייד. און אפ־געקנעפעלט פון פאס א לייכטען פיטעראל, פון וועלכען זי האט ארויסגענומען א קליינעם טאשע־ברוינינג — א שפילצייג כמעט, נאר פערוואנדבאר...

זי האט נאכקאנטראלירט, צי דער רעוואלווער איז אנגעלאדענט, ארונטערגענומען דעם צינגעל.

— נו, מיסטער גרעגאריי! — האט זי אויס־גערופען הויך אויפ'ן קול.

איהר בליק אבער האט זיך פערהאלטען אויפ'ן פענסטער, און פון איהר ברוסט האט זיך ארויסגע־רישען א פערשטיקטער געשריי.

צוויי מאנאטע לאנג האבען ארומגענומען די שטאכעטען...

דורך די אייזערנע קראטען האט אויף איהר געקוקט דער האריגער פרצוף פון דער מאלפע.

סטעללא האט אויסגעשטרעקט איהר ציטער־דיגע האנד מיט'ן רעוואלווער, אבער איידער זי האט בעוויזען אויסצושיסען איז בא נפערשוואנדען...

סטעללא האט געעפענט דאס פענסטער, וואס איז ארויסגעגאנגען אויף דעם הינטערשטען הויף פון שלאס.

און דעם טונקעלען הימעל האבען זיך גע־שווארצט די שפיצען פון די בוימער.

דער פרייטער וועג איז געווען פון דער אנ־דער זייט שלאס.

פונראנען האט קיינער נישט געקאנט גאה־נישט דערהערען, ווען מ'זאל אפילו שרייען אויף קולי־קולות.

צוגעצענדט זיך אויפ'ן שטול, האט סטעללא גענומען אריינקלעטערען אין דער לאנג.

זי האט פיסלעכווייז בעהערשט איהר שרעק, און געפינען אין זיך גענוג קרעפטען, כדי אויס־צוהאלטען א נייעם קאמף מיט גרעגאריי, אויפ־ער זאל באלד קומען.

זי האט אונטערגעהויבען איהר קלייד. און אפ־געקנעפעלט פון פאס א לייכטען פיטעראל, פון וועלכען זי האט ארויסגענומען א קליינעם טאשע־ברוינינג — א שפילצייג כמעט, נאר פערוואנדבאר...

זי האט נאכקאנטראלירט, צי דער רעוואלווער איז אנגעלאדענט, ארונטערגענומען דעם צינגעל.

— נו, מיסטער גרעגאריי! — האט זי אויס־גערופען הויך אויפ'ן קול.

איהר בליק אבער האט זיך פערהאלטען אויפ'ן פענסטער, און פון איהר ברוסט האט זיך ארויסגע־רישען א פערשטיקטער געשריי.

צוויי מאנאטע לאנג האבען ארומגענומען די שטאכעטען...

דורך די אייזערנע קראטען האט אויף איהר געקוקט דער האריגער פרצוף פון דער מאלפע.

סטעללא האט אויסגעשטרעקט איהר ציטער־דיגע האנד מיט'ן רעוואלווער, אבער איידער זי האט בעוויזען אויסצושיסען איז בא נפערשוואנדען...

סטעללא איז פארזיכטיג צוגעגאנגען צום פענס־טער, און ארויסגעקוקט אין דרויסען.

אין הויף איז קיינער נישט געווען.

די קראטען האבען איהר געשטערט ארויסצו־רוקען דעם קאפ און זעהן, וי באג האט זיך צוגע־שפארט צו דער וואנד ביים סאמען פעלסטער.

האפיטעל איין און דרייסיג

נישט געראטען...

סיהאט אפגעשלאגען צעהן א זייגער אויף דעם טשיטשעסטערער קלויסטער־טורעם, ווען דער אלטער בראריאנע, וועלכעה איז מיט א שעה צוריק ארויס פון „גריף־טאווערס", האט זיך בעוויזען אויפ'ן מארק־פלאץ.

זיינע שמוציגע און צופליקטע טראנטעס האב־בען אויסגעזעהן נאך פיל ערגער, וי געכטען.

— דרייסט זיך ארום פוסטעפאס? — האט איהם אפגעשטעלט א פאליציאנט.

— יא, — האט דער אלטער דערשראקען א שלוכץ געטון.

— איך וואלט דיר געראטען, וואס שנעלער אוועק פון טשיטשעסטער, א נישט וועט זיין ביטער מיט דיר! — האט מיט איבערצייגונג א זאג געטון דער שומר פון ארדנונג — זוכסט וואז צו געכטיגען?

— יא, פערשטעהט זיך!..

— פארוואס געהסטו נישט אין הקרש?

— ראט איז איבערפולט, הער!

— זאגסט א ליגען, — האט רוהיג געענטפערט דער פאליציאנט — און הער, גוטער ברודער! איך זאל דיך דא מעהר נישט זעהן! פערשטאנען? זאוב דו וועסט זיך מיר נאך אמאל ווייזען פאר די אויגען, וועל איך דיר אפפיהרען גלייך אין קאמי־סאריאט אריין!

ברומענדיג עפעס הינטער דער נאז, האט ד בראריאנע שנעל פערלאזט דעם מארק־פלאץ, אז הויקערענדיג זיך דערביי אין דריען, און טיף־פע רוקענדיג די הענד אין די טאשען פון די הוי וואס האבען זיך קוים געהאלטען אויפ'ן פא „אפציהענדיג" פונ'ם פאליציאנט, הא שארף פערקירעוועט אויף רעכטס, און פערשנע זיינע שריט.

ער האט זיך אבגעשטעלט געבען רושעק ג בארט'ס הויז, און אנגעקלאפט אין טיר.

פון אינגעווענינ איז ארויס דער אלטער ר סער, און געבליבען שטעהן פערוואונדערט פ אומגעריכטען גאסט.

— וואס פערלאנגט איהר?

— מיסטער בראקמאן איז נאך נישט צוג געקומען?

— ניין, נאך נישט. איך זאג דאך אייך — מיר בעסער אפ דעם בריף... איך וועל זיך איהם פערשטענדיגען טעלעפאניש.

דער בראריאנע האט א שמייכעל געטון, צוגעשאקעלט מיט'ן קאפ.

— דעם בריף וועל איך אייך נישט געב איך מוז אליין זעהן דעם מיסטער בראקמאן.

— היינט וועט איהר איהם נישט זעהן, האט געווארט דערקלערט, און מיט א פלוצלו חשד האט ער צוגעגעבען — מיר הוכט זיך, א זענט נישט אזוי אויסען בראקמאנען, וי איהר מ רא ארומצופלאנטערען זיך.

דער בראריאנע האט דערויף גארנישט ענטפערט.

ער האט בלויז אונטערגעפיפען עפעס א גא גידעל, און צוגעקלאפט מיט דער פוס צום טא

(שפרטעטונג קומט).

ראָדז.
25 נאָוועמבער 1929

„נייער פאָלקסבלאַט"

ראָדז.
25 נאָוועמבער 1929

זשאַרזש קלעמאַנסאָ

מיט קלעמאַנסאָ'ן נעהט אַוועק פון דער וועלט אַ מלוכה־מאַן, וועלכער האָט אַריינגעשניטען אויף אייביג דעם נאָמען אין דער געשיכטע פון פראַנקרייך און פון גאַנץ אייראָפּע, וועלכער האָט געשפּילט אַ דעציסיווע ראָלע אין די גראַנדיעזסטע היסטאָרישע געשעהענישען פון די לעצטע יאָהרען, און האָט אויסגעפּרעגט זיין שטעמפּעל אויף דעם געשטאַלטונג פון דער וועלט און דער נאָך פרישע פערנאַנגענהייט און ווערט זיסט זי וויטער צוקונפט.

זשאַרזש קלעמאַנסאָ איז געבוירען אין יאָהר 1841 אין שטעטעל מילערא און וואַנדערט ער האָט אין פאַריז שטודירט מעדיצין און איז געוואָרען אַ דאָקטאָר. ער הויבט אָן אַ שאַרפען קאַמף אין די רייהען פון די ראַדיקאַלען אין ווערט אַנאַפּטער איינוואָונער אין די פאַרשיעדענע טורמעס. צום סוף אַנטלויפט ער קיין אַמעריקע, וואו ער האַלט זיך אויס אַלס לעהרער פון פראַנצויזיש.

אין אַמעריקע האָט קמעבאַנסאָ פערבראַכט 3 יאָהר. קומט פאַר דער מפּלה פון פראַנצויזישע מיליטער ביי סעדאַן האָט ער זיך צוריקגעקעהרט קיין פראַנקרייך. אַ פאַר חדשים שפּעטער נאָכ'ן אַראָפּוועצען נאַפּאָלעאָן דעם 3. איז ער אויסגעוועהלט אַלס מער (בירגערמייסטער) פון 18. קוואַרטאַל אין פאַריז און פון דאַן הויבט זיך אָן זיין אינטענסיווער פּאָליטישער קאַריערע.

ער ווערט אויסגעוועהלט אין פאַרלאַמענט. דאָרט טרעט ער אַרויס געגען דעם שלום־אָפּמאַך מיט דייטשלאַנד און זיין דאַן פיהרט ער דאָס גאַנצע לעבען אַ קאַמף מיט דעם דאָזיגען אָפּמאַך און ערשט נאָכ'ן וועלט־קריג איז איהם געלונגען די פאָלגען פונ'ם אָפּמאַך אָפּצושאַפען.

בעת דעם קאַמפּנע אַ יפשטאַנד אין פאַריז האָט קלעמאַנסאָ אונ'ם אַ יפשטאַנד נישט אָנטייל־נעמען. ער האָט געגוקט אַ יפ זיך די פערמישונג צווישען דער קאַמפּנע מיט דער וועלטלעכער רעגי־רונג. איהם איז אָבער נישט געלונגען צו פערהיטען דאָס לעבען פון די געגנראַלען לאַקאַנטו און מאַנאָ, דאָס האָט אַרויסגערופען געגען איהם אַ שטורם. ער זאָגט זיך אָפּ פון זיינע אַמטען אַלס מער און דעפּוטאַט.

אין יאָהר 1875 שווימט ער ווידער אַרויס אַלס שטאַט־פּרעזידענט פון פאַריז. אין יאָהר 1876 ווערט ער ווידער געוועהלט אין פאַרלאַמענט און ער ווערט דער קברן פון מיניסטאַרען. יעדער אַ־רויסטריט זיינער ברענגט צו אַ דימיסיע פונ'ם מיניסטער, וועלכען ער גרייפט אָן. ער שאַפט אַ צייטונג „יוסטיץ" און ווערט געפעהרליך מיט זיין צונג און זעדער פאַר יעדען, געגען וועלכען ער ווערט אַרויס אין קאַמף.

דערווייל קומט פאַר אַ שפּאַלטונג אין קלעמאַנ־סאַ'ס ראַדיקאַלער פּאַרטיי. גענעראַל בולאַנזשע אין דער דיכטער דערוועגער הויבען אָן אַ רעוואַנש־קאַמ־פּאַניע געגען דייטשלאַנד. קלעמאַנסאָ מיט זיין גרופּע, וועלכע האַלטען דעם מאַמענט פאַר נישט קיין כאַר־נען, ווערען בעשולדיגט, אַז זיי האָבען זיך געלאָזט אָפּערקויפען און מ'פערבינדט זיין נאָמען מיט דער פאַנאַמע־אָפּערע.

קלעמאַנסאָ האָט בעזויזען שפּעטער זיין אַמ־שולד, אָבער די געשיכטע האָט איהם געקאָסט פיל געוונד און ער האָט געשוויגען. ערשט שוימט ווידער אויף בעת'ן דרייפוס־פּראָצעס אין זיין צייטונג „אוראַרא" ווערט איינע פון די אַנפיה־רענדע אין דער קאַמפּאַניע צו בעווייזען דריי־פוס'עס אומשולד.

אין יאָהר 1902 ווערט קלעמאַנסאָ געוועהלט אַלס סענאַטאָר און אין יאָהר 1906 ווערט ער פראַנ־צויזישער אינגערן־מיניסטער, און בלייבט דאָרט ביז 1909. די גאַנצע צייט פיהרט ער אַ שאַרפען קאַמף מיט פּואַנקאַרע.

בעת'ן קריג געהט ער אין אַנהויב מיט פּואַנקאַ רע אָבער באַלד דערזעהט ער און אַ קאַמף מיט פּואַנקאַרע—בריאַן—מאַרשאַל זשאָפר.

עס קומען אָן די קריטישסטע טעג אין דער געשיכטע פון פראַנקרייך. דאָס לאַנד באַרט זיך אין בלוט פון די אייגענע זעהן, וואָס פאַלען אין די מיליאָנען אויפ'ן פראַנט. די כוחות זענען שוין כמעט אויסגעשעפּט. מ'דאַרף האָבען אַ מענש, וואָס זאָל קאָנען אַלצדינג שטעלען אין קאַן און ווידער זינען, אַדער רודת געהן צום אונטערנאַנג, און אַזאַ מענ־שען געפינט מען אין קלעמאַנסאָ. אַ טיפער קען געפינט ער אין זיך אונגעהויערע קוואַלען פון ענערגיע. מיט זיין ענערגיע און אונערמידליכקייט רעגט ער אויף דעם אָפּגעשוואַכטען ווילען פון פראַנקרייך און דאָס לאַנד האַלט אויס ביז עס קומען די נ־אַנדריעזע פערשטאַרקונגען פון אַמעריקע און די דייטשע מאַכט ווערט צוזאַמענגעבראָכען. קלעמאַנסאָ דיקטירט דעם טראַקטאַט פון ווערסאַיל.

קלעמאַנסאָ, וועלכען מ'רופט פון דאָן „דער פאָטער פון נצחון" האָט דאָס רעכט צו ערוואַרטען דאַנקבאַרקייט. אָבער עס פאַכירט עפּעס אַנדערש. קלעמאַנסאָס גענער און שונאים האָבען אין די מאַמענטען פון זיין העכסטען רוהם נישט פערגעסען אַ זייערע אַלטע חשבונות מיט'ן טיגער. קלעמאַנסאָן טרעפט איינע פון די גרעסטע אַנטוישונגען אין זיין לאַנגען לעבען: נישט ער ווערט געוועהלט אַלס פּרעזידענט פון פראַנקרייך, נאָר אַ געשיקטער אַר־

קאַמפּראַמיס צווישען די העברעאיסטען און יודישיסטען

אויסגעמיטען אַ סכנה פאַר דער יודישער קולטור־אויטאָנאָמיע אין עסטלאַנד

ריגע, (יט"א). עסטלאַנד, איז, ווי בעקאַנט, די ערשטע מלוכה, וואָס האָט געגעבען די יודען קולטור־אויטאָנאָמיע. די עסטאַנישע יודען זענען אָבער נלייך וואָ די איבריגע יודישע קיבוצים פון שפּאַלטען אויף צוויי פיינדליכע לאַגערן: העברע־איסטען און יודישיסטען. דער קאַמף אַרום יודיש־העברעאיש איז עסטלאַנד האָט לעצטענס נעראַט אַנגענומען אַ אַלגעמיינע שאַרפע פאָרמען, אַז עס האָט געשטעלט געוואָרען אין סכנה די נאַנצע יודישע קולטור־אויטאָנאָמיע.

דער יט"א־קאָנגרעספּאַנדענט האָט ווענען דעם ענין געהאַט אַ נעשפּרעך מיט'ן בעקאַנטען געזעל־שאַפטלעכען טוער, פאַרזיצער פון יודישען קולטור־ראַט אין עסטלאַנד, און פאַרשטעהער פון עסט־לענדישען און פינלענדישען יודענטום אין דער „יו־דישער אַגענץ", ה' ג. אייזענשטאַדט.

לעצטענס — האָט ערקלערט ה' אייזענשטאַדט — זענען אַלע קולטור־ראַט אין עסטלאַנד אַנטשטאַנען גרויסע רייבונגען אַרום דער אַונטערריכטס־שפּראַך אין דער איינציגער יודישער גימנאַזיע אין רעוועל, וואו מען האָט אַונטערריכטעט אויף העברעאיש און דערביי זענען איינינע געגענשטאַנדען געלערנט געוואָרען אויף יודיש. די צוואַמענאַרבייט פון ביידע לאַגערן האָט אָבער נישט לאַנג אָנגעהאַלטען. די יודישיסטען זענען געבליבען אונצופרידען און גע־טענה'ט, אַז יודיש ווערט אָפּגעגעבען צו ווענינ ארט. די חלוקי־דעות האָבען פאַראַיאַהרען דער־גרייכט זייער קולטורעלע־פּונקט און די יודישיסטען האָבען געגרינדעט אַ צווייטע שול מיט דער יודישער אונטערריכטס־שפּראַך. די יודישע שול האָט באַלד אָנגעהויבען איבערלעבען פינאַנציעלע שווערינקייטען, מחמת די מלוכה־סובסידיע ווערט פערווענדעט פאַר דער גימנאַזיע. די פערביטערונג איז דעריבער גע־שטיגען און עס האָט געהאַלטען דערביי, אַז די יודי־שע קולטור־אויטאָנאָמיע זאָל צושטערט ווערען. די בעקאַנטע, צעהלען זיך אין קאַטאַסטער פון דער יודישער אויטאָנאָמיע סך־הכל דריי טויזענד אין עטליכע הונדערט יודישע אונטערשריפטען. לויט'ן נעזעץ זענען נויטיג לכל הפחות דריי טויזענד אונ־טערשריפטען. כדי אַ מיעוט זאָל קענען בעקומען אויטאָנאָמיע. פערשטעהט זיך, אַז אַיב אייניגע הונדערט יודען וואָלטען זיך אויסגעשריבען פון קאַטאַסטער וואָלטען יודען אויסאַמאַיש פערלוירען זייער אויטאָנאָמיע־רעכט. דער קאַמף אַרום דעם שול־וועזען האָט אויך געבראַכט דערצו, אַז די יודי־שיסטען זענען געווען פערטרעטען אין דער קולטור־עקזעקוטיווע, וואָס איז דער אָרגאַן פון קולטור־ראַט.

נאָך לאַנגע אונטערהאַנדלונגען איז צונויפגע־רופען געוואָרען אַנ'אויסערגעוועהנליכע סעסיע פון קולטור־ראַט, וואָס איז די טעג אָפּגעהאַלטען גע־וואָרען. נישט קוקענדיג אויף די לאַנג־יעהריגע פער־שאַרפטע בעציהונגען האָבען סיי די יודישיסטען, סיי די העברעאיסטען אַרויסגעוויזען גרויס פערשטענ־דענים פאַר דער אויפהאַלטונג פון דער אויטאָ־נאָמיע און אויף דער סעסיע איז געלונגען צו דער־גרייכען אַ הסכם צווישען ביידע עדות.

ה' אייזענשטאַדט האָט אויסגעדריקט די אַר־בעצייגונג, אַז דער הסכם האָט אַ וויכטיגע בע־דייטונג נישט נאָר פאַר די עסטאַנישע יודען, נאָר אויך פאַר די איבעריגע יודישע קיבוצים, וואָס פיה־רען אַ קאַמף פאַר קולטור־אויטאָנאָמיע.

די דערגרייכטע פשרה שטיצט זיך אויף פאָל־גענדע אַסודות: ביזן סוף פון דעם לערן־יאָהר בלייבט נאָך טעטיג די יודישיסטישע נימנאַזיע און צו דעם צוועק האָט דער קולטור־ראַט אָנגענומען אַ געוויסען צוגאַב־בודזשעט. אין משך פון דער דאָ־זיגער צייט וועט אַ ספּעציעלע קאָמיסיע פון פע־ראַנאַנען אויסאַרבייטען אַ מאָדוס, וי אַזוי בייזע צדדים זאָלען קענען צוזאַמענאַרבייטען. אויב אָבער די קאָמיסיע וועט נישט דערגרייכען קיין הסכם, וועט בעשטימט ווערען אַ בורים־געריכט פון דריי פּערזאָן — צו איין פאַרשטעהער פון יעדען עה און נאָך אַ דריטע, נייטראַלע פּערזאָן, וואָס איז טעטיג אויף דעם שול־געביט. דער לעצטער וועט משמעות איינגעלאַדען ווערען פון אויסלאַנד. דער פּסק־דין פון בורים־געריכט איז בינדענד פאַר ביידע צדדים. גלייך נאָכ'ן עפענען די סעסיע פון קולטור־ראַט איז בעשלאָסען געוואָרען אַרויסצו־לאָזען אַנ'אויפרוף צו דער יודישער בעפעלקערונג אין עסטלאַנד, וואָס פאַרערט אויף די יודען פעסט צו בעהאַלטען די געגעבענע אויטאָנאָמיע, וועלכע שטעהט העכער פון אַלע פּאַרטיי־סכסוכים.

עס איז געוועהלט געוואָרען אַ נייע פערוואַלטונג פון קולטור־ראַט, וואָס בעשטעהט פון 4 פאַרשטע־הער פון נאַציאָנאַלען בלאָק און דריי יודישיסטען. די נייע מיטגלידער זענען: ג. אייזענשטאַדט (פאַר־זיצער), אַדוו. גורעוויטש, ד"ר רופין, ד"ר פלאַמ־פּוס, ראַכלין, יאַנקלסאָן און טויב.

מיט גרויס צופרידענהייט מוז מען קאָנסטאַ־טירען — האָט ערקלערט ה' אייזענשטאַדט — אַז די עסטאַנישע רעגירונג און די עסטאַנישע פּרעסע האָבען זיך שטאַרק פעראַינטערעסירט מיט די חלוקי־דעות ביי די עסטאַנישע יודען און האָבען בשום אופן נישט געוואָלט, אַז די יודען זאָלען פערליהרען זייער אויטאָנאָמיע. בכלל אַרבייט דער קולטור־ראַט אין אַנ'ענגען פריינדליכען קאָנטאַקט מיט די רעגירונגס־אָרגאַנען.

אונטער'ן פּסיכאָז פון די דיסעלדאָרפער מאָרדען

פערהאַלטען אַ מאַנספערשוין אין פרויען־קליידער.—בערלין שיקט די בעסטע עקספּערטען

די קרימינאַל־פּאָליציי האָט אין מעטאַ (נעבען דיסעלדאָרף) אַרעסטירט אַ 29־יאָהריגען מאַנספּער־שוין אונטער דעם חשד, אַז ער איז דאָס דער מער־דער פון דיסעלדאָרף.

דער אַרעסטירטער זעהט אויס פּונקט אַזוי, ווי עס בעשרייבען דעם מערדער די קרבנות, וועל־כע עס האָט זיך איינגעגעבען אַרויסצודרעהען פון זיינע הענד מיט'ן לעבען. די פּאָליציי האָט זיך נאָך נישט איינגעגעבען פעסטצושטעלען מיט וואָס דער אַרעסטירטער בעשעפטיגט זיך, עס איז נאָר געלונגען פעסטצושטעלען, אַז ער פאָהרט כמעט טעגליך אַרויס פון מעטמאַן אויף אַ ראַזער מיט אַ רזקואַק אויף די פּלייצעס. אין אַזעלכע קומט ער צוריק. ווען די פּאָליציי־אַגענטען זענען אַריין צו איהם אין צימער האָט ער רוהיג געזאָגט:

„איהר זוכט דעם מערדער פון דיסעלדאָרף?"

און זיך אהן ווידערשטאַנד איבערגעגעבען דער מאַכט. בעת דער אַדורכגעפיהרטער רעוויזיע האָט מען ביי איהם געפונען אַ פרויען־באַר־קאַסטיוס.

*

אַ גרויסע סענסאַציע האָט אַרויסגערופען אין בודאַפּעשט עפּעס אַ פרוי, וועלכע האָט, געהענדיג אין נאַם פּלוצים אָנגעהויבען שרייען:

„דאָ איז דער מערדער פון דיסעלדאָרף איבער־געטון אַלס פרויענצימער! כאַפּט איהם!"

דערביי האָט די פרוי אָנגעוויזען אויף אַ פרויען־צימער, וועלכע איז געשטאַנען נעבען איהר.

עס האָט זיך אַרום די פרויען פערזאַמעלט אַנ־עולם, עס איז אָנגעקומען פּאָליציי. די ערשטע פרוי האָט דערצעהלט, אַז די, וואָס שטעהט נעבען איהר, איז אַנ'איבערגעטויגענער מאַנספּערשוין, אַז ער האָט איהר פאַרגעלעגט אַ שפּאַציר אין דערנעבענדען וועל דעל, און, אַז ער האָט גערעדט דייטש און אויך דערמאָהנט דיסעלדאָרף.

די פּאָליציי האָט באַלד געגומען דאָס פּאַרל אין פּאָליציי־קאָמיסאַריאַט. עס פערשטעהט זיך, אַ גרויסער עולם איז מיטגעגאַנגען און שיער דעם מאַן־פרוי נישט געלינטשט.

אין פּאָליציי־קאָמיסאַריאַט האָט זיך ווירקליך אַרויסגעוויזען, אַז די פרוי איז אַנשאַבערגעטויגענער מאַן. ער איז אָבער אַ ווינער סוחר, וועלכער האָט זיך ליב צו קליידען ווייבעריש עס זאָל איהם זיין לייכטער אַנצובינדען קענטשאַפט מיט פרויען אויף דער נאַס. ער ווערט גערעכענט אַלס גייכטיג קראַנ־קער. עס האָבען זיך אויך געמאַלדען קרובים פון דעם פערהאַלטענעם און מען האָט איהם אויבער־גענעבען אונטער דער השגחה פון די קרובים.

*

דאָס פרייכישע אינגערן־מיניסטעריום האָט אַר־אויסגעשיקט דעם שעף פון דער בערלינער קרימינאַל־פּאָליציי, ד"ר קאַפּ קיין דיסעלדאָרף, כדי ער זאָל זיך בעקענען מיט'ן איצטיגען צושטאַנד פון דער אויספאָרשונג. קיין דיסעלדאָרף איז פון בערלין אויך געקומען ד"ר שנייקערט, וועלכער ווערט גע־רעכענט פאַר אַנ'ערשטקלאַסיגען עקספּערט — נראַ־פאָלאָג. ד"ר שנייקערט דאָרף פון די הונדערטער בריף, וועלכע קומען אָן אין דער פּאָליציי און אין די דראַקציעס, פעסטשטעלען, צי עס זענען נישט פערהאַן איינינע, געשריבען מיט דער זעלבער האַנד־שריפט, וואָס די בריף, וועלכע עס שרייבט דער מערדער. צוויי אַזעלכע בריף האָט מען שוין פעסט־געשטעלט.

די גרויסע צאָהל בריף, וועלכע פיהרען אַריין די פּאָליציי אין אַ טעות, בעוויזט בפירוש אויף אַ פּסיכאָז, וועלכער האָט אַרומגעכאַפּט כמעט גאַנץ דיסעלדאָרף. עס איז זיך לייכט פאַרצושטעלען די אויפרעגונג פון דער בעפעלקערונג, ווען כמעט יעדער שעה ענטשטעהען נייע קלאַנגען, נייעסטע וועלכע נעהען פון מויל־צו־מויל, אויפגעבלאָזענע שרעקען זענען נייע פערברעכענס, און וועגען דעם, אַז דער „נייסט פון דיסעלדאָרף" לאָכט זיך אויס פון דער פּאָליציי.

בעסיאַדאָווסקי איז פערמשפט געוואָרען צום טויט

ס'איז נאָר אַ פראַגע, צי ער וועט זיך צושטעלען צו דער עהזעקוציע

מאָסקווע, 23. (ספּ. טעל.) „טאַסס"־אַגענ־טור מעלדעט. ס'איז פערעפענטליכט געוואָרען די פערראַדנונג פון צענטראַלען סאָוויעטישען אויספיה־רונגס־קאָמיטעט, אַז אויב אַ בעאַמטער וואָס אַרבייט אין אויסלאַנד וויל נישט צוריקקומען אין לאַנד ווערט דאָס בעטראַכט אַלס מלוכה־פערראַט.

ריגאַ, 23. (ספּ. טעל.) די נ.פּ.אַ. האָט פערמשפט בעסיאַדאָווסקי'ן הינטער די אויגען אויף טויט־שטראַף. זיין פערמעגען זאָל קאָנפיסקירט ווע־רען. דער אורטייל זאָל אויסגעפיהרט ווערען 24 שעה נאָכדעם וואָ בעסיאַדאָווסקי וועט צוריקקומען אין לאַנד רוסלאַנד.

די נ.פּ.אַ. האָט אויך אויפגעפאָרדערט דעם געוועהר. פרעזעס פון דעם „נאַסבאַנק" שיינמאַן. וועלכער געפינט זיך איצט אין בערלין אַז עס זאָל זיך תיכף צושטעלען צום רעוואָלוציאָנעהען טריבונאַל אין רוס־לאַנד. ס

עקספּעדיציע פון יודישע ווי־סענשאַפטליכען אינסטיטוט קייז לובלין

ווילנע, (י.ט.א.) די צענטראַלע קאָמיסיע צו פאָרשען די יודישע אַלטערטימליכקייטען ביים יודישען וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט, אָרגאַניזירט אַ וויסענשאַפטליכע עקספּעדיציע אויף אויסצופאָר־שען די יודישע אַלטערטימליכקייטען פון לובלין. אין דער עקספּעדיציע, וואָס פאָהרט אַרויס דעם 25־טען ה. ה. אויף 3 טעג, נעהען אַריין דער היסטאָריקער דר. ר. מאַהלער און די אַרכיטעקטען־פּאַטאָגראַפיסטען ע. הערשטיין און אייזענבערג. די עקספּעדיציע וועט אויספאָרשען און פאָטאָגראַ־פירען די וויכטיגסטע היסטאָרישע אָביעקטען, וואָס געפינען זיך אין אַלטען יודישען לובלין. דער געזאַמעלטער מאַטעריאַל וועט בעאַרבייט און אַרויסגעגעבען ווערען אַלס מאָנאָגראַפיע.

די לובלינער קהלה האָט בעשטימט אויף דעם צוועק אַ סובסידיע.

זשאַרזש קלעמאַנסאָ

מיט קלעמאַנסאָ'ן נעהט אַוועק פון דער וועלט אַ מלוכה־מאַן, וועלכער האָט אַריינגעשניטען אויף אייביג דעם נאָמען אין דער געשיכטע פון פראַנק־רייך און פון גאַנץ אייראָפּע, וועלכער האָט בע־שפּילט אַ דעציסיווע ראָלע אין די גראַנדיעזסטע היסטאָרישע געשעהענישען פון די לעצטע יאָהרען, און האָט אויסגעפּרעגט זיין שטעמפּעל אויף דעם געשטאַלטונג פון דער וועלט און דער נאָך פרישע פערנאַנגענהייט און ווייטער זיסט זי וויטער צוקונפט.

זשאַרזש קלעמאַנסאָ איז געבוירען אין יאָהר 1841 אין שטעטעל מילערא און וואַנדערט ער האָט אין פאַריז שטודירט מעדיצין און איז געוואָרען אַ דאָקטאָר. ער הויבט אָן אַ שאַרפען קאַמף אין די רייהען פון די ראַדיקאַלען אין ווערט אַנאַפּטער איינוואָונער אין די פאַרשיעדענע טורמעס. צום סוף אַנטלויפט ער קיין אַמעריקע, וואו ער האַלט זיך אויס אַלס לעהרער פון פראַנצויזיש.

אין אַמעריקע האָט קמעבאַנסאָ פערבראַכט 3 יאָהר. קומט פאַר דער מפּלה פון פראַנצויזישע מיליטער ביי סעדאַן האָט ער זיך צוריקגעקעהרט קיין פראַנקרייך. אַ פאַר חדשים שפּעטער נאָכ'ן אַראָפּוועצען נאַפּאָלעאָן דעם 3. איז ער אויסגע־וועהלט געוואָרען אַלס מער (בירגערמייסטער) פון 18. קוואַרטאַל אין פאַריז און פון דאַן הויבט זיך אָן זיין אינטענסיווער פּאָליטישער קאַריערע.

ער ווערט אויסגעוועהלט אין פאַרלאַמענט. דאָרט טרעט ער אַרויס געגען דעם שלום־אָפּמאַך מיט דייטשלאַנד און זיין דאַן פיהרט ער דאָס גאַנצע לעבען אַ קאַמף מיט דעם דאָזיגען אָפּמאַך און ערשט נאָכ'ן וועלט־קריג איז איהם געלונגען די פאָלגען פונ'ם אָפּמאַך אָפּצושאַפען.

בעת דעם קאַמפּנע אַ יפשטאַנד אין פאַריז האָט קלעמאַנסאָ אונ'ם אַ יפשטאַנד נישט אָנטייל־נעמען. ער האָט געגוקט אַ יפ זיך די פערמישונג מיט דער וועלטלעכער רעגי־רונג. איהם איז אָבער נישט געלונגען צו פערהיטען דאָס לעבען פון די געגנראַלען לאַקאַנטו און מאַנאָ, דאָס האָט אַרויסגערופען געגען איהם אַ שטורם. ער זאָגט זיך אָפּ פון זיינע אַמטען אַלס מער און דעפּוטאַט.

אין יאָהר 1875 שווימט ער ווידער אַרויס אַלס שטאַט־פּרעזידענט פון פאַריז. אין יאָהר 1876 ווערט ער ווידער געוועהלט אין פאַרלאַמענט און ער ווערט דער קברן פון מיניסטאַרען. יעדער אַ־רויסטריט זיינער ברענגט צו אַ דימיסיע פונ'ם מיניסטער, וועלכען ער גרייפט אָן. ער שאַפט אַ צייטונג „יוסטיץ" און ווערט געפעהרליך מיט זיין צונג און זעדער פאַר יעדען, געגען וועלכען ער ווערט אַרויס אין קאַמף.

דערווייל קומט פאַר אַ שפּאַלטונג אין קלעמאַנ־סאַ'ס ראַדיקאַלער פּאַרטיי. גענעראַל בולאַנזשע און דער דיכטער דערוועגער הויבען אָן אַ רעוואַנש־קאַמ־פּאַניע געגען דייטשלאַנד. קלעמאַנסאָ מיט זיין גרופּע, וועלכע האַלטען דעם מאָמענט פאַר נישט קיין כאַר־נען, ווערען בעשולדיגט, אַז זיי האָבען זיך געלאָזט אָפּערקויפען און מ'פערבינדט זיין נאָמען מיט דער פאַנאַמע־אָפּערע.

קלעמאַנסאָ האָט בעזויזען שפּעטער זיין אַמ־שולד, אָבער די געשיכטע האָט איהם געקאָסט פיל געוונד און ער האָט געשוויגען. ערשט שוימט ווידער אויף בעת'ן דרייפוס־פּראָצעס און זיין צייטונג „אוראַרא" ווערט איינע פון די אַנפיה־רענדע אין דער קאַמפּאַניע צו בעווייזען דריי־פוס'עס אומשולד.

אין יאָהר 1902 ווערט קלעמאַנסאָ געוועהלט אַלס סענאַטאָר און אין יאָהר 1906 ווערט ער פראַנ־צויזישער אינגערן־מיניסטער, און בלייבט דאָרט ביז 1909. די גאַנצע צייט פיהרט ער אַ שאַרפען קאַמף מיט פּואַנקאַרע.

בעת'ן קריג געהט ער אין אַנהויב מיט פּואַנקאַ רע אָבער באַלד דערזעהט ער און אַ קאַמף מיט פּואַנקאַרע—בריאַן—מאַרשאַל זשאָפר.

עס קומען אָן די קריטישסטע טעג אין דער געשיכטע פון פראַנקרייך. דאָס לאַנד באַרט זיך אין בלוט פון די אייגענע זעהן, וואָס פאַלען אין די מיליאָנען אויפ'ן פראַנט. די כוחות זענען שוין כמעט אויסגעשעפּט. מ'דאַרף האָבען אַ מענש, וואָס זאָל קאָנען אַלצדינג שטעלען אין קאַן און ווידער זינען, אַדער רודת געהן צום אונטערנאַנג, און אַזאַ מענ־שען געפינט מען אין קלעמאַנסאָ. אַ טיפער קען געפינט ער אין זיך אונגעהויערע קוואַלען פון ענער־גיע. מיט זיין ענערגיע און אונערמידליכקייט רעגט ער אויף דעם אָפּגעשוואַכטען ווילען פון פראַנקרייך און דאָס לאַנד האַלט אויס ביז עס קומען די נ־אַנדריעזע פערשטאַרקונגען פון אַמעריקע און די דייטשע מאַכט ווערט צוזאַמענגעבראָכען. קלעמאַנסאָ דיקטירט דעם טראַקטאַט פון ווערסאַיל.

קלעמאַנסאָ, וועלכען מ'רופט פון דאָן „דער פאָטער פון נצחון" האָט דאָס רעכט צו ערוואַרטען דאַנקבאַרקייט. אָבער עס פאַכירט עפּעס אַנדערש. קלעמאַנסאָס גענער און שונאים האָבען אין די מאַמענטען פון זיין העכסטען רוהם נישט פערגעסען אַ זייערע אַלטע חשבונות מיט'ן טיגער. קלעמאַנסאָן טרעפט איינע פון די גרעסטע אַנטוישונגען אין זיין לאַנגען לעבען: נישט ער ווערט געוועהלט אַלס פּרעזידענט פון פראַנקרייך, נאָר אַ געשיקטער אַר־

וואַקאַט און פאַרלאַמענט־פּאָליטיקער. (צוערשט דער־שאַנעל און דערנאָך טולאַראַ). און מיט פּעראַכטונג וועלכע ער האָט תמיד געהאַט צו זיינע מיטמענשען, ציהט זיך קלעמאַנסאָ אינגאַנצען צוריק פון נעזעל־שאַפטלעכען און פּאָליטישען לעבען.

*

מיט עטליכע יאָהר צוריק האָט קלעמאַנסאָ אַרויסגעלאָזט אַ קליינע בראָשור פיל מיט גאַל און פעראַכטונג, אַ בראָשור וועגען געניאַלען גריכישען רעדנער דעמאָסטענעס, נעמיינט האָט ער נאַטיר־ליך פראַנקרייך און גערעדט וועגען דעם קאַמף פון אַ גאַניאַלען יהיד מיט דער אַרומיגער סביבה, וואָס איז פערזונקען אין שמוץ. ער, וואָס האָט גע־נאַלטען אַלס „רעטער פון פאָטערלאַנד" און איבער־געשטיגען געוואָרען פון אַ קאָנזונקטור־אַדוואָקאַט (מילעראַן), וועלכער איז אויסגעוועהלט געוואָרען אַלס מלוכה־פּרעזידענט.

קלעמאַנסאָ האָט זיך די גאַנצע צייט געפיהלט מונטער און אַרבייטספעהיג אויף אַזוי פיל אַז זיינע מעמואַרען (אין ער האָט געהאַט וועגען וואָס

בעסיאַדאָווסקי איז פערמשפט געוואָרען צום טויט

ס'איז נאָר אַ פראַגע, צי ער וועט זיך צושטעלען צו דער עהזעקוציע

מאָסקווע, 23. (ספּ. טעל.) „טאַסס"־אַגענ־טור מעלדעט. ס'איז פערעפענטליכט געוואָרען די פערראַדנונג פון צענטראַלען סאָוויעטישען אויספיה־רונגס־קאָמיטעט, אַז אויב אַ בעאַמטער וואָס אַרבייט אין אויסלאַנד וויל נישט צוריקקומען אין לאַנד ווערט דאָס בעטראַכט אַלס מלוכה־פערראַט.

ריגאַ, 23. (ספּ. טעל.) די נ.פּ.אַ. האָט פערמשפט בעסיאַדאָווסקי'ן הינטער די אויגען אויף טויט־שטראַף. זיין פערמעגען זאָל קאָנפיסקירט ווע־רען. דער אורטייל זאָל אויסגעפיהרט ווערען 24 שעה נאָכדעם וואָ בעסיאַדאָווסקי וועט צוריקקומען קיין רוסלאַנד.

די נ.פּ.אַ. האָט אויך אויפגעפאָרדערט דעם געוועהר. פרעזעס פון דעם „נאַסבאַנק" שיינמאַן. וועלכער געפינט זיך איצט אין בערלין אַז עס זאָל זיך תיכף צושטעלען צום רעוואָלוציאָנעהען טריבונאַל אין רוס־לאַנד. ס

נייעס פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייעס פאלקסבלאט

25 מאנטאג — כב מרחשון תר"צ

נאוועמבער

זון-אויפגאנג 7.08
זון-אונטערגאנג 3 35

זיצונג פון קהלה-פערוואלטונג

אין יודישען וועכנערין-קליניק וועט מען נאר אריינלאזען קימפעטאדינס, וועלכע וועלען אונטערשרייבען, אז זיי וועלען לאזען מל זיין זייערע געבוירענע יונגלעך— א מקוה-סקאנדאל.— בעשולדיגט א קהלה-בעאמטען אין נעמען שוחד.— אפגע-ווארפען דעם פארשלאג צו שטיצען די געלימענע אין ארץ-ישראל

(—) נאכדעם וויי די פרנסים בושעזשינסקי, ניי-מאן און זעלמאנאוויטש האבען פארלאזט די זיצונג און קוועסטיאנירט דעם קווארום האט דער פרעזעס ארקלערט א פוזע אויף פופצעהן מינוט, דערווייל האט מען טעלעפאנירט נאך ארזו. ווייצמאן אינצווישען איז אנגעקומען פרנס האפמאן. ער האט אבער נישט געוואלט אריין צו דער זיצונג און ביל-דען דעם קווארום, איז ער אריין צו דער זיצונג, ווען זי האט זיך שוין אנגעהויבען.

בעת דער זיצונג איז אויך אריינגעקומען פרנס צעטרינאווסקי, ווען ער האט זיך דערוואוסט, אז א טייל פרנסים האבען דעמאנסטראטיוו פערלאזט די זיצונג, איז ער אויך אוועקגעגאנגען.

פרעזעס מינצבערג עפענט די זיצונג און עס ווערט אנגענומען די טאג-אר-דנונג: פראטאקאל, קא-מוניקאטען, סובסידיע פאר די גליטענע אין א"י, און בעריכט פון דער ווירטשאפטס-קאמיסיע.

דער פראטאקאל פון דער לעצטער זיצונג ווערט בעשטעטיגט. ס'ווערט באטראכט די וועגדונג פון די בית-החיים-אנגעשטעלטע וועגען איינפיהרען ביי זיי עלעקטריש בעלייכטונג. די וועגדונג ווערט בע-שטעטיגט.

דער ראפינאט האט מיטגעטיילט דער קהלה, אז אין א דוגער קליניק איז געווען א פאל, ווען

א פאטער האט נישט געוואלט געבען זיין הסכמה מזאל זיין קינד מל זיין

דער ראפינאט שלאגט פאר, אז די קהלה זאל זיך ווענדען צום קליניק מיט א יפארשלאג, מ'זאל ביי אלע קימפעטארינס איידער זיי קומען אריין אין קליניק נעהמען א פערפליכטונג, אז זיי וועלען מסכים זיין מל צו זיין זייער געבוירען קינד. דער פארשלאג איז אנגענומען געוואָרען.

נאכדעם ווי ס'איז בעשטימט געוואָרען א עמע-ריטור פון 75 זל. א חודש פאר דער אלמנה פונ'-פערשטארבענעם רב סאכאטשעווסקי, וועלכער איז געווען א געהילף ביים מורה הוראה, ר' מרדכי וולאשטשאווער, איז בעטראכט געוואָרען די וועג-רונג פון בית-עולם אינטערנאנט — קאלינסקי.

מיט א צייט צוריק האט דער וועכטער פאלא-קאווסקי פערוואונדערט איפ'ן בית-עלמין צוויי פרויען, דער קהלה-פרעזעס האט אויך באלד אפגעשטעלט פון זיין אמט. נאכדעם ווי פאלאקאווסקי איז בעפרייט געוואָרען פון ארעסט, האט ער פערלאנגט מ'זאל אים צוריק אנגעהמען צו דער ארבייט. דער ענין איז איבערגעשיקט געוואָרען צו דער ווירטשאפטס-קאמיסיע.

א גרעסערען וויכוח האט ארויסגערופען די פראגע וועגען דער

מקוה

איז זאכארניע 58. פאר ניי-יאהר שיקט דער מא-גיסטראט צו אויספיהלען שטייער-דעקלאראציעס, אזא דעקלאראציע הארף איך אויסגעפיהלט ווערען פאר דער מקוה אויף זאכארניע 58 אין מ'וויסט נישט, ווער איז דער איינגעטליכער באלעבאס פון דער מקוה. די קהלה צי דער פאכטער די זול-בערשטיין.

פרנס ארזו. ווייצמאן איז שטארק ארויסגעטרא-טען געגען דעם אופן פון ווירטשאפטען מיט קהלה-פערמעגען, ווען ס'איז נישט קיין באלעבאס און דאס פערמעגען ווערט רואיניירט.

פרנס האפמאן האט געפארערט אז דער ענין פון דער מקוה זאל איבערגעגעבען ווערען אנ'ארוואַ-קאט, וועלכער זאל צופיהרען צום איבערגעהמען דורך דער קהלה דעם פערמעגען אין איהר בעזיץ. לויט'ן פארשלאג פון פרעזעס מינצבערג איז אנגע-נומען געוואָרען א בעשלוס, ווענדען זיך צום ראפי-נאט, וועלכער פיהרט א דין-תורה צווישען דער קהלה מיט הי' זילבערשטיין מיט אנ'אויפפארדערונג ער זאל דעם ענין ערלעדיגען אין פערלויף פון 14 טאג, אויב ביז דאן וועט דער ענין נישט ערלעדיגט ווערען, זאל האס פרעזידיום פון דער פערוואל-טונג שליסען די מקוה.

פרעזעס מינצבערג טיילט מיט, אז צו איהם האט זיך געווענדעט דער פרעזעס פון קהלה-ראט סענאטאר בורזינער און האט מיטגעטיילט, אז

א בעאמטער פון דער בית-עלמין-אָפ-טיילונג האט ביים ערלעדיגען פאר-מאלוטעטן געפארערט פאר זיך 200 זל.

פרעזעס מינצבערג האט פאכקאנטראלירט דעם פאל און פעסטגעשטעלט אז דער פעטענט האט אויף זיין איינענער איניציאטיו געגעבען דעם בע-אמטען הונדערט זל. דאס איז בעשטעטיגט געוואָ-רען דורך א בריף פונ'ם פעטענט וועלכען ער האט צוגעשיקט צו דער פערוואלטונג. וועגען דעם דע-זולטאט פון דער אויספארשונג האט פרעזעס מינצ-בערג מיטגעטיילט דעם סענאטאר בורזינער, וועלכער האט נאכאמאל בעשטעטיגט, אז דער בעאמטער האט פאר זיך געפארערט די 200 זל. דער בע-אמטער האט די הונדערט זל. אריינגעטראגען אין דער קאסע פון קהלה. לויט א פעראנדערונג פון קהלה-פרעזעס איז עה דערווייל אפגעשטעלט גע-ווארען פון זיין אהבייט. פרנס האפמאן האט פאר-געשלאגען, אז מיט דעם זאל זיך ענדיגען די שטראף דעם בעאמטען זאל געמאכט ווערען א וואָרנונג אז ער זאל צוריק צוגעלאזען ווערען אז דער ארבייט.

ס'איז בעשלאסען געוואָרען איינצוזעהען א קאמיסיע, וועלכע זאל אויספארשען דעם גאנצען ענין און צושטעלען א בעריכט דער פערוואלטונג. אין דער קאמיסיע זענען געווהלט געוואָרען: פרע-זעס מינצבערג, וויצע-פרעזעס בערגער, ארזו. ווייצ-מאן, פרנס האפמאן, אין גמינע-סעקרעטאר הי' נאדעל.

דער קאמיסיע איז געגעבען געוואָרען א טערמין פון 8 טאג.

נאכדעם זענען איבערגעלייענט געוואָרען די בילאנסען פאר אויגוסט (280.000 זל.), סעפ-טעמבער (242.000 זל.) און אקטאבער (308.000 זל.) אין מען איז צוגעטראטען צום פונקט וועגען א

שטיצע פאר די געיטענע אין א"י

פרעזעס מינצבערג ערקלערט, אז ער האט עקסטרא נישט צוזאמענגעריפען קיין זיצונג פון דער פערוואלטונג, ביז ס'וועט זיך ענדיגען די פאלעסטי-נא-אקציע, ווייל ער האט פון פריהער איז געג-וואוסט, אז דער בעשלוס פון דער קהלה וועט זיין א נעגאטיווער און ער האט נישט געוואלט די אקציע שטערען. דער קאמיטעט האט פאר דער צייט איבער-געשיקט דאס געזאמעלטע געלד צו דער יזרישער אגענט אויף וואס נישט אלע זענען עווסים מסכים. דערווייל האבען זיך געבילדעט צוויי קאמיטעטען און אין דער פרעסע האבען זיך בעוויזען קלאנגען, אז ס'ווערט פראעקטירט דאס געזאמעלטע געלד צו האלטען אין בענק און אלס הילף ארויסצוגעבען נאר צינזען. ארום דער פראגע האט זיך אנטוי-קעלט א הייסער וכוח. פרנס האפמאן האט גע-שטעלט א קאנקרעטען פארשלאג, אז ס'זאל בע-שטימט ווערען א שטיצע פון 10.000 זל. ווען די שטיצע וועט בעשטימט ווערען וועט מען קענען דע-רען צי מ'זאל דאס געלד איבערגעבען דעם הוגען קאמיטעט, צי מ'זאל עס טיילען צווישען בידע קא-מיטעטען. דאס נישט בעשטימען קיין סובסידיע וואלט געווען א חרפה פאר דער גרויסער יודישער קהלה אין לאדז.

דאגעגען האט פרנס שוויאטלאווסקי געזאל-טען, אז דער ענין דארף אפגעלעגט ווערען ביז די זאכלאגע וועט איפגעקלערט ווערען. דער פאר-שלאג איז אנגענומען געוואָרען. דאן האט פרנס האפמאן אלס פראטעסט פערלאזט די זיצונג. בעתען צוזאמענשטעלען דעם הילפס-קאמיטעט פאר א"י, האט די קהלה ערקלערט, אז זי נעהמט אויף זיך די הוצאות. איצט האט דער בעשלוס געראפט בעשטעטיגט ווערען פארמעל דורך דער זיצונג. נאכ'ן אויסגעקגעהן פון פרנס האפמאן איז דער פאר שלאג געשטעלט געוואָרען צו דער ראפשטימונג, און אז אדורכגעפאלען. אזוי ארום זענען פרעזעס מינצבערג און ארזו. ווייצמאן געשטעלט געוואָרען אז אזא לא-גע, אז זייער הבטחה ווערט נישט האנאירט פון זייער איינגענער מעהרהייט. וואס פאר אנ'אויסוועג זאָ-לען זיי איצט געפינען פון דער לאגע?

נאכדעם האט די ווירטשאפט-קאמיסיע בע-טראכט דעם פארשלאג פון איינעם א יורש פון פרענקעלס הויז אויף שענקעוויטש 26, אז די קהלה זאל ביי איהם אפקויפען זיין טייל ירושה. די קהלה פערוואלטונג האט אויסגערריקט איהר פריגציפיע-לען בעשלוס, און האט איבערגעגעבען דאס ארוכ-צופיהרען דעם פרעזידיום.

די סאניטארע קאמיסיע ביים מאניסטראט האט אויפגעפארערט די קהלה אויפצושטעלען א פלומפ אויף דעם פלאץ, וועלכען די קהלה האט געקויפט, אויף יוליוש-גאס 36. ס'איז בעשלאסען געוואָרען אויפצושטעלען א פלומפ און ס'איז אסיגנירט גע-וואָרען דערויף 2.500 זל.

די זיצונג איז געשלאסען געוואָרען שבת 12 א זייגער ביינאכט.

איינקאסירט ביים זוהן א שטייער-חוב פון זיין מוטער

„האסלא" גיט איבער:

די ווירטשאפטליכע אפטיילונג ביים מאגיס-טראט האט בעשטעלט ביי איינעם, פון די אנגע-זעהענסטע מעהל-הונדלונגס אויף גאוואמיעסקע גאס א גרעסערען סכום מעהל. דער סוחר האט דאס מעהל צוגעשטעלט און געדארפט בעקומען באלד געלד. דער „באלד" האט געדויערט 51 טעג, נאך וועלכען דער סוחר האט בעקומען אנ-אנווייזונג אין דער קאסע ביים פענסערל נומ' 17 וואו ער האט בעדארפט דאס געלד פאר'ן מעהל בעקומען.

ווען דער סוחר איז צוגעקומען צום פענ-טערל נימער 17 אין פארגעלעגט זיין אנווייזונג, האט איהם דער בעאמטער ערקלערט, אז אזוי ווי דעם סוחר'ס מוטער איז שולדיג שטייערן 2.500 זל. און דעם ס'חר פאר'ן מעהל קומט נאר 2.000 זל. זאל ער צוצאהלען די 500 זל. און די פאמי-ליע וועט זיין קוויט מיט'ן מאגיסטראט.

שווערע אויטאבוס-קאטאסטראפע

אויפ'ן שאסע קאליש-לאדז

עטליכע צוואנציג פאסאזשירען שווער און ליכט פערוואונדעט

(2) נישט ווייט פון קאליש איז געכטען פאר-געקומען א שווערע קאטאסטראפע מיט'ן א יטאבוס, וואס פיהרט פאסאזשירען פון קאליש קיין לאדז. א דאנק דער אומפארזיכטיגקייט פון שאפער גושע-גאוש כארטבא איז דער א יטאבוס ארויפגעפאהרען אויף א בוים. דער אויטא האט זיך איבערגעש-קעהרט און צוגעררוקט די פאסאזשירען. ס'האבען זיך געגומען טראגען פון אונטער דעם אויטא גע-שריען און קרעכצען פון די פאסאזשירען. די ארו-טערוועגן פון דער פאליציי.

מיגע פויערים האבען געאיילט צו הילף און אפיה-געצויגען פון אונטער'ן אויטא די רייזענדע, וועלכע האבען זיך כמעט אלע — אין דער צאהל פון עט-ליכע און צוואנציג פערזאן — ארויסגעוויזען פאר שווער און ליכט פערוואונדעטע. 4 פאסאזשירען און דער שאפער האבען בעקומען אזעלכע שווערע וואונדען, אז מ'האט זיי געמוזט אפיהרען קיין קא-ליש אין שפיטאל. דער צושטאנד פונ'ם שאפער און א האפנונגסלאזער.

מלוכה-בעאמטע פאדערען

א פערבעסערונג פון זייער לאגע

(2) נעכטען איז פארגעקומען א פערזאמלונג פון די מלוכה-בעאמטע און אנגעשטעלטע. ס'איז בעשלאסען געוואָרען אויפצופארערען די צענטראל-קאמיסיע פון די פראפ-פעראיינען אז זי זאל פאר-נעהמען שריט, דורכ'ן סיים, אז די לאגע פון די בע-אמטע זאל איבערגעבעסערט ווערען, ווייטער איז בע-שלאסען געוואָרען צו פארערען אז די אנגעשטעל-טע זאלען סטאבילירט ווערען, און מ'זאל נישט טארען אפזאגען קיין אנגעשטעלטען, אהן א ריס-ציפלינארער אויספארשונג.

צום סוף פון דער פערזאמלונג האבען די אנזעענדע געמאכט פערשידענע אויסרופען לכבוד דעם סיים, א. אנד. און ס'איז געקומען צו אנ'אינ-טערוועגן פון דער פאליציי.

תפילות נאך די סאלדאטען

וואס זענען געפאלען איז די שלאכטען ביי לאדז

הינטער לאדז געפינט זיך א בית-עולם פון די דייטשע סאלדאטען, וואס זענען געפאלען בעת די שלאכטען ביי לאדז. אין צוזאמענהאנג מיט דער יאהר-צייט פון די שלאכטען, וואס איז איינגעפא-לען, נעכטען, זענען זיך צו די קברים צוזאמענגע-פאהרען פיל קרובים פון די געפאלענע. ס'איז אויך אנזעזענער געווען דער דייטשער קאנסול. אויף די קברים זענען געמאכט געוואָרען הזכרות און נאכ-דעם וויי דער פאסטאר פון ראקיטשי האט אנגעריכט אנ'אלגעמיינע תפילה איז זיך דער עולם פינאנדערה-געפאהרען.

—=]0[=—

נייעס פון קהלה-פערוואלטונג

אין יודישען וועכנערין-קליניק וועט מען נאר אריינלאזען קימפעטאדינס, וועלכע וועלען אונטערשרייבען, אז זיי וועלען לאזען מל זיין זייערע געבוירענע יונגלעך— א מקוה-סקאנדאל.— בעשולדיגט א קהלה-בעאמטען אין נעמען שוחד.— אפגע-ווארפען דעם פארשלאג צו שטיצען די געלימענע אין ארץ-ישראל

קאנטראל-פערזאמלונגען פון יאהרגאנג 1889, 1902 און 1904

היינט דארפען זיך צושטעלען

אין פ.ק.אז. I (נאָווע-טאָרגאָווע 18) שערעגאָווצעס פון רעזערוו און לאנד-שטורם מיט און אָהן געווער (קאטעגאריע A C1 C2 און D) וואָס זענען געבוירען געוואָרען אין 1889, וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 2. 3. 5. 8. 9. און 11. פאָליציי-קאָמיסאריאטען און זייערע שאמיליען-נע-מען הויבען זיך אָן אויף

A C D

אין פ.ק.אז. לאָדז II (נייע ציגעל-גאס 51) היינט, די געבוירענע אין 1904 י., וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 13. פאָליציי-קאָמיסאריאט און זיי-ערע פאמיליען-נעמען הויבען זיך אָן מיט די בוכשטאבען

A B C D E F G H Ch I J K

רשימות פון יאהרגאנג 1909

(—) היינט, מאָנטאָג, דאָרפען זיך מעלדען אין לאָקאל פון מיליטעריש-פאָליצייאישען ביורא ביים מאגיסטראט (פיעטריקאָווער 212) פון 8 פריה ביז 3 נאָכמיטאָג די יונגעלייט, וואָס זע-נען געבוירען געוואָרען אין 1909 י. וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 14 פאָליציי-קאָמיסאריאט און וואָס זייערע נעמען הויבען זיך אָן מיט די בוכשטאבען

A B C D E F G

צוגאב-קאנטראל-פערזאמלונגען

(2) ווי מיר ווערען געוואויר, וועלען פון 9-טען ביז 21-טען דעצעמבער פארקומען צוגאב-קאנ-טראל-פערזאמלונגען. צו די פערזאמלונגען וועלען זיך מוזען שטעלען די רעזערוויסטען און פעקרוטען, וועלכע האבען זיך געהארפט הייראהה שטעלען, נאר זיי האבען האס צוליב וועלכע ס'איז סיבה נישט געקאנט טון.

יאהרגאנג 1909

פערלענגערט דעם טערמין ביז'ן 30-טען

(2) די רעקרוטען פון יאהרגאנג 1909, ווי אויך די פון יאהר 1907 און 1906, וואס האבען זיך געהארפט שטעלען צו די קאמיסיעס און האבען עס ביז איצט נישט געטון, וועלען עס קאנען טון נאך ביז'ן 30-טען נאוועמבער און וועלען קיין שטראף נישט בעקומען. נאך דעם טערמין וועט אנגעזעצט ווערען געגען די נישט-צוגעשטעלטע א שטראף פון 500 זל. אדער 6 וואכען אראסט, אדער ביידע שטראפען צוזאמען.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט דיזשוריערען פאלגענדע אפטייקען: מ. ליפיעץ, פיעטריקאווער 93; מ. מילער, פיעט-ריקאווער 46; גראשקאווסקי, קאנסטאנטינער 15; פערעלמאן, (ציגעל-גאס 64; ניעוויאראווסקא, אלעק סאנדער-גאס 37; יאנקעלעוויטש, אלטע שטאט 9.

ישניעגאווצעס, קאלאשן

די מאָדערנסטע זענען אָנגעקומען אין גרויסע קוואַנטומס פון די פאָלגענדע פאַבריקען:

PEPEGE — Sp. Akc. Grudziądz
SCHWEIKERT — Łódź
TRETORN — Szwecja
KWADRAT — Ryga

צו די ביליגסטע פאָר-סעזאָן-פרייזען

הערט אין דעטייל לאָגער

M. FANTULIS w ŁODZ

OGRODOWA 2 (róg Nowomiejskiej), Tel. 161-9

א יידיש מיידעל — די גרעסטע שפּיאנקע אין וועלט-קריג

די געשיכטע פון „מאדמואזעל דאקטאר", וואס לייענט זיך ווי דער שפּאנענדסטער ראמאן

5.

אנא לעסער איז מיט'ן לעבען ענטלאפן פון דער לעצטער מיסיע, וועלכע איז איהר געווען אנ-פערטרויט, פון דער מיסיע צו שאפען אונטער דער מאסקע פון פילאנטראפישער הילף פאר די קראנקע און פערוואונדעטע א נייע שפּיאנאזש-ארגאניזאציע אויף די לעצטע כמעט שלאכט-פעלדער פון מערב-פראנט. זי איז ענטלאפען נאך דער טראגישער בע-געגעניש מיט'ן פערוואונדעטען אפיציר רענע אס-טען, וועלכער האט איהר איינמאל שוין געהאט דעמאסקירט, נאר ס'איז איהם נישט געלונגען צו כאפען די געניאלע שפּיאנקע א דאנק דער וואונ-דערבארער דרייסטקייט און גייסט-געגענוואר פון דער לענענדארישער „פריילין דאקטאר".

די שטימונג, מיט וועלכער אנא איז געקומען קיין בערלין האט אינגאנצען ענטשפּראכען דער שטימונג אין דייטשלאנד בכלל: א פולשטענדיגע דעפּרעסיע און כמעט קלארער בעוואוסטזיין, אז דער קריג איז פערשפּילט, אז די לעצטע בלוטיגע כוחות-אנשטרענגונגען אויף די פראנטען זענען אומ-זיסטע, אז דער קריג וועט זיך ענדיגען אויף די פראנטען און פאר'ן גאנצען לאנד מיט אנ'אומפער-מיידליכער, מורא'דיגער קאטאסטראפע. אט די שטימונג האט געהערשט אויף דער קעניג-גרעצער-שטראסע וואו סאיז געזעסען דער „פריילין דאק-טאר" בעפעהלהאבער מאטעזיוס און דער גאנצער שטאב פון דייטשען שפּיאנאזש; דאסזעלבע איז געווען אין אלע שטאבען פון דער דייטשער מילי-טערישער אנפיהרונג.

ווען מאטעזיוס האט א קוק געטון אין די אויגען אנא'ן, זיין געניאלער געהילפין „פריילין דאקטאר", האט ער אין זיי דערזעהן דעמזעלבען האפנונגסלאזען יאוש אין דער אפּשאצונג פון דער סיטואציע, דיזעלבע פערצווייפלונג, מיט וועלכער עס זענען געווען פול זיינע אייגענע גראנקען.

ער האט שוין נישט געאיילט די דאקטוירים זיי זאלען אנא'ן וואס גיכער ברענגען צו די כוחות און צום בעוואוסט זיין, אזוי ווי ער פלעגט דאס פון, און אנא פלעגט אריינפאלען אין מרה שחורה, אדער אין דעפּרעסיע אונטער דער ווירקונג פון די אויפטרייסלונגען, וואס זי פלעגט איבערלעבען, אד'ר אונטער דעם רושם פון מארפין און קאקאין, מיט וועלכער זי פלעגט פרובען דערהאלטען זיך אין שפּאנונג און ענערגיע-אנשטרענגונג. מאטעזיוס האט נישט געווארט מיט אומגעדולדיגקייט ביז עס וועל-לען אויפשיפּירט ווערען די ידיעות, וואס זי האט מיט זיך נעבראכט פון די פראנטען. איבריגענס זע-נען די ידיעות שוין געווען פערשפּעטיגט. דער פראנט האט זיך גיך איבערגצוקט אויף מזרח. די ארמעיען פון די פערבינדעטע, פערשטארקטע פון דעם קאלאסאלען כוחות-רעזערוואואר, וואס איז געקומען פון יענער זייט ים, אויסגעריסטעט ביז צו דער העכסטער קריגס-מולקאמענהייט און דער עיקר פולע מיט בטחון, אז עס שלאגט די שעה פון ענטגילטיגען זיג, אט די ארמעיען האבען מיט יצרער שצה אלץ שטארקער געשלאגען די דייטשע ארמעיען, וועלכע ס'איז מיט דער גרעסטער מיה קוים נאך געלונגען איינצוהאלטען אין דיסציפּלין און געהארזאמקייט.

אין אזא אטמאספערע איז שוין געווען בלויז א פּוסטע פארמאליטעט אפּצונעהמען ביי אנא'ן דעם לעצטען ראפּארט, וועלכען ס'האט מיט גרויס מיה נאך געקאנט צונויפשטעלען איהר קראנקער גייסט און צושטערער ארגאניזם.

אנא האט זיך שוין געפונען אין דער פולער מאכט פון איהר שרעקליכער צוגעוואוינטקייט צו נארקאטישע מיטלען. אלע בעמיהונגען פון די דאק-טוירים לכל הפחות כאטש צו פערקלענערען די טעגליכע דאזע מארפין, אדער פערבייטען דעם מארפין מיט אנ'אנדער נארקאטישען מיטעל, וואס זאל ווייניגער צו שמעטערען און צושטערען איהרע אנגעשפּאנטע כוחות — די בעמיהונגען זענען גע-ווען אומזיסט.

עס פלעגען זיך נאך מאכען טעג, ווען איהר גייסט פלעגט ווי אויפגעלייכט ווערען. דעמאלט פלעגט זי האבען לאנגע שמועסען מיט מאטעזיוס'ן אין זוכען עפּעס איבערמענשליכע אופנים, ווי אזוי אפּצוווענדען די אומפערמיידליכע קאטאסטראפע. דעמאלט פלעגען זיך אין איהר קראנקען גייסט אויסוועבען פאנטאסטישע פלענער, רעיונות וועגען גיגאנטישע אטענטאטען, וואס האבען דעם ציל אויפצורייסען אין דער ליפט שיער נישט גאנץ פע-ריז, אדער באמבארירען און צושטערען אין א פינסטער נאכט דורך אנ'אראפּלאן-עסקאדרע די הויפּט-קוואַרטיר פון מאש'ן. אבער דאס זענען אלץ געווען קראנקע האלוצינאציעס, וועלכע ס'איז אונ-מעגליך געווען צו רעאליזירען.

ענדליך קומען אן די טראגישע טעג פון נא-וועמבער 1918. דאס לאנד איז ארומגענומען פון רעוואלוציע. דער קייזער איז דעטראניזירט, אין א רעגענדיגער נאכט, אין בעגלייטונג פון עטליכע געטרייגעבליבענע גענעראלען ענטלויפט ער קיין האלאנד. די סאלדאטען-ראטען אין דער דייטשער ארמעי נעהמען אן עהנליכע רעזאלוציעס צו די, פון וועלכע ס'האט זיך אנגעהויבען דער סוף פון מעכטיגען שכנישען מאנארך פון ניקאלאי II.

די שנאה פון רעוואלוציאניזירטען המון אין בערלין וועגדט זיך זעהר שנעל אין דער זייט פון דער טריבער געהיימנישפולער געביידע אויף דער קענינגטערעצערשטראסע.

פאן מאטעזיוס אנטלויפט. אנ'איבערגעטע-נער און שטרענג סערקאנספּירירטער קיין אונגארן. אנא לעסער, אט די געפעהרליכע „פריילין דאק-טאר", וועגען וועלכער ס'האבען אזוי גוט געוואוסט אין זיין אומשטאנד צו געבען עצות אין אלע מעג-ליכע געגענשטאנדען — פון דער פּאליטיק ביז דער רעליגיע.

אספּאזיא איז געווען אוא פרוי, וי דאס גע-האט א גרויסען איינפלוס אויף פערזיקלען, וואס האט ווייט נעטון קיין שריט אהן איהר. ממילא האט זי אנגעשטעמפּעלט איהר פערזענליכקייט אויף דער געשיכטע פון גריכענלאנד, און דער עיקר אויף דעם ווייטנסטען גריכישען שטאט אטען.

אספּאזיא איז געווען א מין העכערע קורטי-זאנע, אדער ווי דער דעמאלסטיגער גריכישער נא-מען איז געווען — העטערע. די ראלע האט זיך פאר איהר געפּאסט לויט די פאדערונגען פון איהר צייט.

דערנאך, מיט'ן אויפקום פון דעם קריסטענטום ווערט רעליגיע דער הויפּט-אינטערעס פון דער וועלט אז רעליגיעזע פרויען הויבען אן צו שפּילען א גרויסע ראלע. דערקלערט עמיל לודוויג די הי-ליגע קאטערינע פון סיענא פאר דער צווייטער גרעסטער פרוי. זי איז געווען א פשוט'ער מענש, אבער זי איז פערכאפּט געווארען פון רעליגיעזען עקסטאז. זי האט געזעהען זעהזונגען, געטליכע תא-ליצינאציעס. יעזוס האט זיך בעוויזען צו איהר און זיך מיט איהר פער'קנס'ט, זי אליין האט אין דעם אפּסאלוט געגלויבט. אנדערע — לויט די גייס-טיגע צושטאנדען פון יענער צייט — האבען אויך געגלויבט, אזוי ארום איז זי געווארען די פיהרערין אין די קענינגליכע, פרינצליכע און גלחים'שע הויפען. איהר ווארט איז אומעטום געפאלגט געווא-רען. זי האט בעשטימט דעם שיקואל פון טראגען אלע שטעבען פון א קריגסמיהרענדע מלוכות, זי פערבלייבט אין בערלין. פון די פענסטער פון איהר וואוינונג קוקט זי מיט פערנעמעלטע אויגען אויף די מאסען סאלדאטען, וואס קעהרען זיך אום פון מראנט, זי קוקט, ווי די מאכט פון דער דייטשער אימפּעריע צופאלט אין ריאינעס, אט די מאכט, מאר וועלכער זי האט אוועקגעגעבען אלע איהרע כחות און וועלכע האט פון איהר אליין געמאכט אנ'אומ-זיניג, טראגיש וועזען.

גאנצע טעג און וואכען פערברענגט זי אין איהר בעשיידענעם צימער. זי קומט גארנישט ארויס אין גאס. זי נעהמט נישט קיין שום אנטייל אין דעם אלעם, וואס קומט פאר ארום איהר. אלע איהרע געדאנקען זענען פערנומען מיט איין שטרע-בונג: וואו בעקומט מען מארפין? אויף אט דעם זיסען, אבער שרעקליכען און צושטערענדיגען סם גיט זי אויס די לעצטע מיטלען איהרע.

(סוף קומט).

די צעהן גרעסטע פרויען איז דער וועלט

אינטערעסאנטע מיינונג פון עמיל לודוויג וועגען פרויען בכלל און גרויסקייט ביי פרויען בפרט

אימיצער האט געפרעגט עמיל לודוויג'ען, רעם בעריהמטען ביאגראף: ווער זענען די 10 גרעסטע פרויען אין דער וועלט? און ער האט געענטפערט. ער פערשטעהט אליין נוט, אז די פראגע איז נישט קיין מי יודע וואס פאר א חכמה'דיגע, ווארים — פארוואס עפּעס צעהן? אבער — מען האט איהם געפרעגט און ער האט געענטפערט.

זיינע ענטפערס נעמען ארום פרויען פון די עלטסטע צייטען ביז איצט, און פרויען פון אלערליי פראפעסיעס און שטאנדען.

ער הויבט אן זיין גאלערע פון גרויסע פרויען מיט אספּאזיא, די געליבטע און לעבענסלאנגע קאמ-פאניאנקע פון רעם גריכישען שטאטס-מאן פּעריקל. פּעריקל האט אספּאזיאן געטראפען, ווען ער איז אלט געווען עטליכע פערציג און זי מיט צוואנציג יאהר יונגער. אויך האט ער שוין געהאט א ווייב. אבער א ווייב אין יענע צייטען אין גריכענלאנד (ארום 400 יאהר פאר קריסטוס'ען) האט געשריבען גאר א קנאפּע ראלע, מען האט זי געהאלטען אין דער היים און איהר הויפּט-אויפגאבע איז געווען צו ברענגען קינדער פון „ריינעם בלוט" אויף דער וועלט. אויסער דער היים האט זי זיך נישט גע-טארט משען. דער מאן איז געווען פולער פאר און געהאט פולע פרייהייט. זי פרויען, וואס האבען זיך נישט געפּאסט פאר קינדער האבען און פאר דעם שטרענגען היימישען לעבען, האבען זיך אפּגע-געבען מיט קולטיווירען זייער קערפּער און זייער גייסט. זיי האבען, פערשטעהט זיך, געמוזט זיין שעהן. דאס איז געווען דער ערשטער בערינג. דערנאך האבען זיי געמוזט זיין קלוג, געבילדעט, שארפזיניג, אין זיי אומשטאנד צו געבען עצות אין אלע מעג-ליכע געגענשטאנדען — פון דער פּאליטיק ביז דער רעליגיע.

אספּאזיא איז געווען אוא פרוי, וי דאס גע-האט א גרויסען איינפלוס אויף פערזיקלען, וואס האט ווייט נעטון קיין שריט אהן איהר. ממילא האט זי אנגעשטעמפּעלט איהר פערזענליכקייט אויף דער געשיכטע פון גריכענלאנד, און דער עיקר אויף דעם ווייטנסטען גריכישען שטאט אטען.

אספּאזיא איז געווען א מין העכערע קורטי-זאנע, אדער ווי דער דעמאלסטיגער גריכישער נא-מען איז געווען — העטערע. די ראלע האט זיך פאר איהר געפּאסט לויט די פאדערונגען פון איהר צייט.

דערנאך, מיט'ן אויפקום פון דעם קריסטענטום ווערט רעליגיע דער הויפּט-אינטערעס פון דער וועלט אז רעליגיעזע פרויען הויבען אן צו שפּילען א גרויסע ראלע. דערקלערט עמיל לודוויג די הי-ליגע קאטערינע פון סיענא פאר דער צווייטער גרעסטער פרוי. זי איז געווען א פשוט'ער מענש, אבער זי איז פערכאפּט געווארען פון רעליגיעזען עקסטאז. זי האט געזעהען זעהזונגען, געטליכע תא-ליצינאציעס. יעזוס האט זיך בעוויזען צו איהר און זיך מיט איהר פער'קנס'ט, זי אליין האט אין דעם אפּסאלוט געגלויבט. אנדערע — לויט די גייס-טיגע צושטאנדען פון יענער צייט — האבען אויך געגלויבט, אזוי ארום איז זי געווארען די פיהרערין אין די קענינגליכע, פרינצליכע און גלחים'שע הויפען. איהר ווארט איז אומעטום געפאלגט געווא-רען. זי האט בעשטימט דעם שיקואל פון טראגען אלע שטעבען פון א קריגסמיהרענדע מלוכות, זי פערבלייבט אין בערלין. פון די פענסטער פון איהר וואוינונג קוקט זי מיט פערנעמעלטע אויגען אויף די מאסען סאלדאטען, וואס קעהרען זיך אום פון מראנט, זי קוקט, ווי די מאכט פון דער דייטשער אימפּעריע צופאלט אין ריאינעס, אט די מאכט, מאר וועלכער זי האט אוועקגעגעבען אלע איהרע כחות און וועלכע האט פון איהר אליין געמאכט אנ'אומ-זיניג, טראגיש וועזען.

גאנצע טעג און וואכען פערברענגט זי אין איהר בעשיידענעם צימער. זי קומט גארנישט ארויס אין גאס. זי נעהמט נישט קיין שום אנטייל אין דעם אלעם, וואס קומט פאר ארום איהר. אלע איהרע געדאנקען זענען פערנומען מיט איין שטרע-בונג: וואו בעקומט מען מארפין? אויף אט דעם זיסען, אבער שרעקליכען און צושטערענדיגען סם גיט זי אויס די לעצטע מיטלען איהרע.

(סוף קומט).

יידישע עצות

פון דער דאזיגער אפּטיילונג גיט די רע-דאקציע פון „נייעם פאלקסבלאט" אנטפערען אויף יידישע פרעגען, וואס ווע-רען צוגעשיקט שריפטליך פון אונזערע לעזער.

קופּאך

יידישע אפּטיילונג פון „נייעם פאלקסבלאט".

ביטע דערלאנגען אנ'שנאפּשאט אויף א יידישע עצה, דערף אויסגעלאזט ווערען רעכט הויפּן מיט דער דאטע פון הייט, ווען די אנפרעגע ווערט פרייגעגעבען. אויף אנפרעגען אהן קופּאן, הייסט קיין אנטפערען ניט געגעבען ווערען.

10012 ב. פ.

איהר קאנט אפּטרעטען אייערע רעכט אויפ'ן סמך פון ווירקונג (טיטול וויקאנאווטשי) אנ'אנ-דערען פערזאן.

דאס איבערגיסען די רעכט מוז בעשטעטיגט ווערען דורך א רעיענס.

10013 ל. פון אלעקסאנדערינסקע:

מאר אנ'איינמאליגע בעליידיגונג וועט דער הויזווירט אויף אייך נאך נישט בעקומען קיין עקסמיסיע.

10014 א עזעלשאפטליכער טוער:

עס קאן יא אין איין שטאט געעפענט ווע-רען נאך א קערפּאראציע מון דער זעלבער בראנ-זשע זי דארף נאר זיך אונטערשיידען מיט'ן נאמען.

Sz. K. 10015

געווים דראהט א שטראף פאר אראפּרייסען די פלאמבע און נישט צושטעלען די סעקווע-סטרירטע סחורה צו דער ליציטאציע. קוים איז אבער די שולדיגע געלד-סומע בעצאהלט גע-ווארען, וועט קיין שארפע שטראף-סאנקציע נישט אנגעוואנדען ווערען.

10016 א טרייער פראווינצער לעזער:

אונז אינטערעסירט ווייניג, וואס מען האט אייך ווענען דער זאך דערציילט.

דער ענין איז א זעהר הארבער נאך איצט דראהם דעם בעטרעפענדען פערזאן מינדעסטענס 3 יאהר טורמע.

נישט דער ענין איז פערעלטעוט און ער האט אויך נישט צו רעכענען אויף דער אמ-נעסטיע.

10017 אנ'אינטעליגענט:

בלויז בנוגע אומבעוועגליכע גיטער קאן מען זיך רעזערווירען די רעכט צוריקצוקויפען.

10018 אברהם דוד ברוינער 8:

איהר דארפט צאהלען פאר'ן 3 קווארטל 50 זל. 54 גר. און פאר'ן 4 קווארטל 52 זל. 53 גר.

10019 א לעזער פון נארוסאוויטשא:

10020 הענריק בעגמאן:

ווענען אייערע ענינים דארפט איהר זיך פער-שטענדיגען מיט אונזער יורים טעגליך פון 3—4 נאכמיטאג מיטברענגענדיג די צייטונג.

10021 מ. מין פראנצישקאנער:

אויב דער ארבייטער פערדינט 43 זל. א וואך, דארף ער נישט בעצאהלען קיין הכנסה-שטייער.

Dr. Z. Rakowski

אפּט. פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקע.

קאנסולטאנטינער 9, טעלעפון 27-61.

אנערכענומען פון 12—2 און פון 6—7. נאכט אויך נ-ון לשמאיע, גערושער 27 פון 10—11 און פון 6—8.

Dr. H. WOŁKOWYSKI

צעגעלניאנא 25, טעל. 87-126

ספּעציעל ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע, אלע ארט אנגעליזען, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען נעמט אן פון 8-2 נ.מ. און פון 5-9 אוון.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY
Wodny Rynek (róg Rokicińskiej).

od dnia 19.XI. do dnia 25.XI. 1929 r.
Dla dorosłych:

„ROSITA"

Dramat w 10 aktach.
W roli głównej: MARY PICKFORD.
Dla młodzieży:
Pierwszy raz w Łodzi!
„WALKA o ZŁOTY RÓG"
Film sportowy, ilustrujący wyprawę na przepotężne szczyty gór Alpejskich.
Następny program: „SZECHEREZADA"

סוחרים
און פאבריקאנטען
פערלירט נישט אייער האפנונג
ווען איהר קריגט א פראטעסט ווערט נישט פצר־צווייפעלט קומט גלייך צו לויפען אין ביורא
„VERITAS"
פיעטריקאווער 31, טעל. 1,27-53
דארטען ווערט גלייך פערטיידיגט אייערע אינטערעסען ווי אויך אלע ארט סאנדאווא אפאד־לאשצאווא, פ'ווערט געשריבען ביטעס ציווילנא, האנדלאווא, אדוואלאניעס קארנא, קלאזולעס. זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אינטערציזיעס, היפאטעקען, שותפות־אקטען, מיר נעמען אן אדמיניסטראציע פון הייזער, מיר שיקען ארויס אייגענע אינקאסענטען אויף דער פראווינץ מיט אייגענע קאסטען. איבערזעצונג אין אלע שפראכען. יורידישע עצות אומזיסט פון 5–7. די ביורא איז טעגיג פון 9 פריה ביז 9 אוועגד. מיט אכטונג
רעכטס־קאנסולענטעז
ביורא „VERITAS" Piotrkowska 31, tel. 1,27-53

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
אין ערצטליך־דענטיסטישער קאבינעט
זגיערסקא 17 טעל. 33-16.

ד"ר רשקאווסקי נאז השלה, אויערן קר.	12—2 11—1 7—6
ד"ר רוזשאנער הויט און געשלעכט קר.	10—11 1—2
ד"ר נאלדשטיין־מאלאק אויגען־קרענקהייטען	1—2 6—7
ד"ר יוסמאן נערוען קרענקהייטען	12—2
ד"ר רעזענצווייג קינדער־קרענקהייטען	10-12 4-5
ד"ר פעטיערני פרויען און געבורט־הילף	1-11½ 6-8
ד"ר קאנטאר בערגרנישע־קרענק.	4½-5½ 1—2
ד"ר הייזנבערג אינ. חערץ לונגען	1—2, 6½—7½
ד"ר סטופעל רענטגען	12—2, 4—6
א. גראדזענטשיק צאהן־ארצט	3—7
נ. ראזעס צאהן־ארצט	3—8

אין־שטרהלונג, בעלי־מזונגען, קרענען, משמען אא.ו. בא דער לעטשניצע אין נעעטענט נעהשרב
א רענטגען־אינסטיטוט
אפלאגן מיט הויט קרענקהייטען מיט קאפ (פארך) מיט רענטגענשטראלען, פאר בעשטראלונג און דורכלייכטונגען, קוטערן־לשמש, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, שלע מעגליכע מנשלונען. ש קדם פאר שטמלשר.
אינהאלטענען שטרלשן (שקטרלשטין) מן 4—5 נשמה.
די לעטשניצע אין אויך אפען זונטאג
וויזיט אין דער שטאט.
ערצט.־קאסמעטיש. גאבינעט
פרל. מארקוס נעהמט אן פון 5–7 אוועגד

Dr. med. J. Lubicz
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46
קרענקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער.
איינענע פראצאדוניע פון זעמליכע ארטאפעדישע אפשרעמען, ווי: וויקלשרקעס אויף פלאטפוסען, קנגפ־ליבע פיס, נ.ו.ר. עמפעענגס מן 5—7 שו.
צוריגעסעהרט.

כ'נעהם אן אויף
לוין־ארבייט
אויף א פע דע מאשין־קראפט, 10־ער 130 צענ־טימעטער ברייט. אפערטן אינטער „A.Z." אין אדם. פון דער צייטונג. 678

כ'זוך ארבייט
אלס א רייגער, עס קאן אויך זיין אנד. ארבייט פאר א קליינעם געהאלט. צענעלניאנסקא 22, הערשל לאנדוי.

א צימער
פאר 2 יונגעלייט
צום שלאפן
אויף גלובנא 41, ביי ב. שימקעוויטש.

אנ'ערשטקלאסיג
צימער
צו פערדינגז.
גנבערנאטארסקא 37, ביי י. שימקעוויטש.
אפען ביז 10 אינדערפרי

100 זלאטעס
בעקומט דער, וועלכער הערט שטעלן א פאסטען פאר אינטעליגענטען יונגערמאן מיט פיל האנדלעס־פראקטיק און גוטע רעפערענצען. קליינער געהאלט. אפערטען אונטער „רוטיניערטער בוכהאלטער" אין אדם. 11885

Rutynowana BIURALISTKA
była kasjerka z pierwszorzędnemi referencjemi poszukuje posady. Oerty sfub. „M" 11884

ל עכער
מאשינאווע
ווערן אנגענומען
צו בילינע פרייזן
ג.נארדמאן ציגלן. 29

Dr. med.
J. Sadokierski
כטאמאטאלאג
ספעציאל־ארצט פאר מויל־ און קיפער־כירורגיע
צאהנפלייש = קראנקהייטען
רענטגען־דיאגנאסטיק. נעהמט אן פון 3–7.
פיעטריקאווער 164, טעל. 27-83

Dr. med. I. WAJNBERG
Cegielniana 47, tel. 26-02
צוריקגעקעהרט
אינערליכע קראנקהייטען.
ספעציעל פאר לונגען־ און הארץ־קראנקהייטען.
בעשטראלונגען און קינסטליכע בערג־זון.
יסמ אן אין דער היים פון 3—5נאכמיטאג.

DR. MED.
L. Pikielny
אוראלאג
ספעציאל־ארצט פאר נירן, בלאז און הארן־קראנקייטן
8 NAWROT 8, tel. 2,19-90
נעהמט אן פון 4–7 אוועגד.
צוריקגעקעהרט.

Kino MIMOZA
ul. Kilińskiego 178.
היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסע פרעמיערע!
דער גרעסטער פוילישער פילם פון סט. זשעראמסקי
PRZEDWIOŚNIE
אין די הויפט־ראלען: די גרעסטע פויל. צקראן־שטערנס
ZBYSZKO SAWAN, MARJA GORCZYŃSKA, Bogusław SAMBORSKI
נעכסטער פראגראם: „די טענצערקע".
פערגרעסערטער ארקעסטער. ◆◆ פערגרעסערטער ארקעסטער.

אכטונג, צייטונגס־פערקויפער!
אויף דער פערזאמלונג וואס איז פארגעקומען דעם 23 נאוועמבער ד. י. 8 א זייגער אוועגד אונטער דעם פארזיץ פון סאנע עהרליך מיט 2 אסע. סארען יוסף פריימאן און אברהם בלאכמאן, איז מיט א מעהרהייט אויסגע־וועהלט געווארען אלס פרעזעס יהושע וועלניארזש, אלס וויצע־פרעזעס עמנואל לעדערמאן און סאנע עהרליך אלס סעקרעטאר אברהם וויעלגאוואל־סקי, ווי אויך שמחה האבערמאן און עקיבא גאלדבלום, אלס קאסירער יוסף ראטשטיין. קאנדידאטען: יוסף בירענצווייג יחיאל פריינד און אברהם בלאכמאן. רעוויזיאנס־קאמיסיע: יהודה ווישעגראדסקי, בנימין עלבוים און חיים מאנאט. גלייכצייטיג מאכען מיר בעקאנט אלע מיטגלידער, אז זיי זאלען קומען אין פעראיין אלע טאג. פון 8 א זייגער אוועגד איז דער פער־איין אפען וועגען שרייבען ביטעס און פאטענטען. עס איז נאר צייט ביז'ן 10־טען דעצעמבער ד. י.
מיט אכטונג די פערוואלטונג
פרעזעס יהושיע וועלניארז
סעקרעטאר וויעלגאוואלסקי.

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al. Kościuszki 27
tel. 51-78
הויט און וענערישע קרענקה
רענטגען און ליכטהייל־אינסט.
נעמט אן פון 4—7 אין אוועגד

Dr. med.
W. EYCHNER
גינעקאלאג־אקושער
זגערזשער 11.
טעל. 34-72
נעמט אן פון 6—8 אוועגד

אנ'ארבייטער
ווי אויך אלערן־יונגעל, זענען נויטיג
ביי א טאמבוירער.
דאמבראווסקי,
צענעלניאנסקא 69. 678

א לאנגיעהריגער געוועזענער
גערי'כטס סעקרעטאר
שרייבט אלערליי ביטעס און קלאגעס,
קלויזולעס און זאבעזפיעטשע־ניעס אין אלע שטעדט פון פוילען.
א גוטער ספעציאליסט אין מיליטער־ענינים
B. MANN, Piotrkowska 10.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים־ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1
פאר פון וענערישע הויט־קראנקה.
פון מענער־שוועבע אנשליען פון בלוט
און אלעמאלס אויך פיפילים און ערעשר.
קאנסולטאציע מיט ספעציאליסטען פון אוראל־
לאנישע און נערוען־קראנקהייטען.
סוזארן־לאבאר. עלעקטרישער
הייל־סאבינעט קאסמעטיק.
-- מעקבעל פון 8 פריה ביז 9 אוועגד. --
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ.
מעמט אן א פרוי־דאקטער פאר קינדער און פרויען
אנטקעגן פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
- בעסערער ארטעל־צימער פאר פרויען. -
חיזים 3 זל.

צאהן־ארצט
St. Gelberg
וואוינט יעצט
14 Zawadzka 14
נעהמט אן פון 10–2 און פון 4–7'ן

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט־קראנקה. בעהאנדלונג פון מענער־שוועכע.
אנדזשעיא 5, טעל. 59-40
נעמט אן פון 8–2 נאכמ. און פון 5–9 אוועגד
בעזונדערער ווארטע־זאל פאר פרויען.

Dr. med. H. Lubicz
צענעלניאנא 43, טעל. 41-32
ספעציאליסט פאר הויט, וענערישע און מענער־שוועכע קראנקהייטען. הייל־אנג מיט קוטערן־לאמפען
(הער־אויסמאן)
נעמט אן פון 8–10 און פון 5–8 אוועגד.

וויכטיג נייעס
פאר גאלאנטעריע־סוחרים פון דער פראווינץ און פון לאדז!
געטרעס 25 זל. א טוץ
אין טייערער עמפפעהלט אין א רייכען אויסוואהל צו קאנקורענץ־פרייזען
מ. צוקער, לאדז דרעווונאווסקא 2

נאר פאר 1.50 זל.
לאדענען מיר
אקומולאטארען
צו ראדיא־אפפאראטען. שטענדיגע קאנסערוואציע פון אפפאראטען – 5 זל. מאנאטליך
Polskie Radjo
Inż. J. KRZYŻANOWSKI i S-ka
Andrzeja Nr. 4.

כ'קויף
און צאהל די בעסטע פרייזען פאר גאלד, זילבער, בריליאנטען, דיאמאנטען, פערל
ווי אויך לאמבערד־קוויטעס. פלאץ וואלנאשטשי 10 (נעבען מארק), 1־טער שטאק, פראנט, כאפעליוש. 640

כי ידי' ריב ביז אנשים ונגשו אל המשפט!!!
זאלסטו גלייך קומען צו לויפען אין
רעכטסקאנסולענטעז־ביורא צו ה'
מאנעלא, פיעטריקאווער 17
טעלעפאן 48-79
וואו עס ווערט ערלעדיגט און געשריבען אלערליי ביטעס: ציווילע, קארנע, האנדלאווע, אפעלאציעס, אדוואלאניעס, קלאזולעס, זאבעזפיע־טשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, שותפות־אקטען ווענען דירות אין אי־רושאנד ראזיעמטשי, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.
מיט אכטונג
מאנעלא, רעכטסקאנסולענט
פעטריקאווער 17.

א צימער און א קוך — אדער 2 צימער — אהן א קוך —
מיט א בעזונדערן אייגענען אלס סובלאקאטאר ווערט פון זאפארט געזוכט. אפערטען אונטער "D".

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און דענטיסטישער קאבינעט.
מחשמשינער 11, טעלעפאן 37-63
אפען פון 9 פריה ביז 7 אוועגד.

ד"ר איטיך נאז, השלה, אויערן קר.	4½—5½
ד"ר קערשנער קינדער־קרענקה.	4½-5 11-0
ד"ר שיפמאן איבערליכע קרענקהייטען	2—10
ד"ר ליבטש הויט און געשלעכט־קר.	1½—12½
ד"ר שמירנעלד נערוען און געמיטליכע קר.	2—1
ד"ר נאלדבלאט אויגען־קרענקה.	1½—12½
ד"ר וויס שירורגישע קרענקהייטען	3—2
ד"ר שפערלאווסקי פרויען־און געבורט־הילף	4½—5½

פאטאגראפיע, שפראך־שטערונגען ווי שטאטלען א.א. מיט מעקען־שטעלן, קינסטליכע בערג־זון־בעשטראלונג, איינ־שפרייצונגען, מעסאגען, עלעקטריזאציע, אפערעציע, אויף פערלאנג הייזען און שטאט. אין לעבערשטראלונג ווערען אנגענומען שלע ארט שנשלונגען, אויך פלעגמאן און בלוט־איפפונגען נעגען שקארלאטין.
בי דער לעטשניצע אין געעפענט גאנצען
א רענטגען־אינסטיטוט.

ד"ר לאזשינסקי מאטראנאלאג
צאהן־ארצט 1—10 6—3
קינסטליכע צאהן, קרענען, מעמשען א.א. ו.ד.

די לעטשניצע איז אויך מעגלי וועגען

אבאנאמענט־פריין: אין לאדז – 5 זל. א חודש מיט אפטראגען א היים; אויף דער פראווינץ – 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד – 8 זל.
פאר'ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פערענטוואָרטליך
די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

אנאנסען־פריין: פאר'ן טעקסט–18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט–24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט–40 „ „ „ „ „ –60 „ „ „ „ 4 „
נאכ'ן טעקסט–12 „ „ „ „ „ –18 „ „ „ „ 8 „
אויסער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען–10 גר. א וואָרט

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.